

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

33'üncü Toplantı

4 Haziran 2024 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

I.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

I.- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan'ın, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında bilgilendirme sunumu

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

33'üncü Toplantı

4 Haziran 2024 Salı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 15.35'te açıldı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklama yaptı.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan tarafından, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında bilgilendirme sunumu yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından toplantıya saat 18.30'da son verildi.

4 Haziran 2024 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.35

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, Merkez Bankasının Değerli Başkanı, bürokratları, basınımızın değerli mensupları; Başkanlık Divanı adına sizleri saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Komisyonumuzun 33’üncü Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş’un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gündemimizde, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu’nun 42’nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında Komisyonumuzu bilgilendirme sunumu bulunmaktadır.

Sunuma başlamadan önce şu an salonumuzda bulunan Merkez Bankasının ve ilgili bürokratların kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum. Arkadaşlarımız mikrofon geçdirecekler, ayağa kalkarak kendilerini ve görevlerini ifade ederlerse memnun olurum.

(Katılımcılar kendilerini tanıttı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, öncelikle Merkez Bankası Başkanına sunumu yapmak üzere otuz dakikalık bir süre vereceğim. Akabinde sayın milletvekillerine değerlendirmeleri için söz hakkı vereceğim ve müzakerelerimizi bu şekilde yürüteceğim.

Sayın Başkan, süreniz otuz dakikadır.

Buyurun lütfen.

III.- SUNUMLAR

1.- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan’ın, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu’nun 42’nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında bilgilendirme sunumu

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, saygıdeğer Komisyon üyeleri ve kıymetli basın mensupları; sizleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası adına saygıyla selamlıyorum.

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu’nda yer aldığı üzere, uyguladığımız politikalar ve Bankamız faaliyetleri hakkında bilgi vermek için burada bulunmaktayız. Her zaman vurguladığımız gibi, Merkez Bankamızın temel amacı fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmektir. Bu amaçla 2023 yılı Haziran ayından itibaren güçlü bir parasal sıkılaşma yapmaktayız. Fiyatlama davranışlarını ve enflasyon beklentilerini yakından takip ediyoruz. Enflasyon hedeflerimizle uyumlu seviyelere gerileyene kadar sıkı para politikası duruşumuzu korumakta kararlıyız. Enflasyon görünümünde kalıcı bir bozulmaya izin vermeyeceğimizi de bu vesileyle tekrar hatırlatmak isterim.

Toplantımıza küresel ve yurt içi makroekonomik görünüm, para politikası duruşumuza dair değerlendirmelerimiz ile enflasyon tahminlerimizi içeren bir sunumla başlayacağım. Ardından sizlerin sorularını yanıtlayacağım.

Saygıdeğer milletvekilleri, ilk olarak son dönemde öne çıkan küresel ekonomik gelişmelere değineceğim. Küresel finansal koşullar büyümeyi baskılamaya devam etmektedir. Jeopolitik gelişmeler ve sıkı para politikalarının sürdürülmesi küresel iktisadi faaliyetin seyri açısından öne çıkan risk faktörleridir. Bununla birlikte, gerek ihracat ağırlıklı küresel büyüme görünümü gerekse öncü göstergeler küresel iktisadi faaliyette 2024 yılı ilk çeyreğinde daha çok hizmetler sektörü kaynaklı sınırlı bir iyileşmeye işaret etmektedir. Son dönemde ABD ekonomisi büyüme görünümü, euro bölgesi ve diğer gelişmiş ülkelerden olumlu ayrılmış ve ABD’de iktisadi faaliyetin görece güçlü seyrettiği görülmüştür. Küresel büyüme görünümü ve kompozisyonu, jeopolitik riskler, finansal koşullar ile arz yönlü faktörler emtia fiyatları üzerinde belirleyici olmaya devam etmektedir.

Geçtiğimiz yılın sonundan itibaren artan ham petrol fiyatlarında nisan ayı ortalarından sonra bir miktar düşüş gözlenmekle birlikte jeopolitik gerilimler küresel enerji fiyatlarındaki yukarı yönlü riskleri canlı tutmaktadır. Enerji dışı emtia fiyatları ise 2024 yılının geride kalan bölümünde artış eğiliminde olmuştur. Arz yönlü faktörlerin yanında özellikle Çin’in büyümesiyle uyumlu bir seyir izleyen bazı endüstriyel emtia fiyatlarındaki artışlar dikkat çekmektedir. Küresel dezenflasyon devam etmekle birlikte, enflasyon birçok ekonomide hedeflerin üzerinde kalmıştır. Hizmet enflasyonunda gözlenen katılık ve jeopolitik gelişmeler enflasyondaki düşüşü yavaşlatmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde manşet enflasyon bazı ülkelerde hedeflere yakın düzeylere gerilerken diğerlerinde hedeflerin belirgin şekilde üzerinde kalmıştır. Gelişmiş ülkelerde ise manşet enflasyonundaki düşüş yerini yatay bir seyre bırakmış, çekirdek enflasyon gerilemeye devam etmiştir. Bu görünüme bağlı olarak gelişmiş ülke merkez bankalarının daha temkinli bir şekilde faiz indirimine gideceklerine yönelik beklentiler güçlenmiştir.

Vadeli işlemlerin ima ettiği politika faiz patikasındaki düzleşme FED için daha belirgin olmuştur. Bu ayrışma küresel belirsizliği artırmakta ve gelişmekte olan ülkelerin para birimleri üzerinde de baskı yaratmaktadır. Bu çerçevede, gelişmekte olan ülkelerin merkez bankalarının da faiz indirimleri konusunda daha temkinli olacaklarını değerlendiriyoruz. Bu gelişmeler küresel risk iştahının ve gelişmekte olan ülkelere portföy hareketlerinin dalgalı bir seyir izlemesine yol açmıştır.

Saygıdeğer milletvekilleri, şimdi, sizlerle ülkemizdeki makroekonomik gelişmelere ilişkin tespitlerimizi paylaşmak istiyorum:

2024 yılının ilk çeyreğine ilişkin veriler iç talebin büyümeye yıllık bazdaki katkısının azalmakla birlikte hâlen yüksek seyrettiğine işaret etmektedir. Öte yandan ilk çeyrek itibarıyla net ihracat 2022 yılının üçüncü çeyreğinden bu yana ilk kez büyümeye pozitif katkı vermiştir. Yılın ilk çeyreğinde iç talep güçlü seyretmiştir, ikinci çeyreğe ilişkin öncü göstergeler yurt içi talepte ilk çeyreğe kıyasla yavaşlamaya işaret etmektedir. Nitekim, çeyreklik bazda bakıldığında kartla yapılan harcamaların artış oranında nisan-mayıs döneminde belirgin bir yavaşlama gözlenmektedir. İmalat sanayisi firmalarının geleceğe yönelik yurt içi sipariş beklentileri de çeyreklik bazda yatay seyretmiştir. Benzer şekilde nisan-mayıs döneminde yapılan firma görüşmeleri de bu görünümü teyit etmiştir. Mevsimsellikten arındırılmış olarak tüketim malları ithalatı nisan ayında yüksek bir artışla bahsettiğim görünümünden ayrılmıştır. Bununla birlikte, mayıs ayına dair geçici veriler tüketim malları ithalatının hâlen yüksek seviyelerde gerçekleşmekle birlikte aylık bazda düşüş kaydettiğine işaret etmektedir.

Bu çerçevede, parasal sıkılaştırmanın iç talebe etkilerini çeşitli göstergeler üzerinden yakından takip ediyoruz. İç talebe ilişkin özetlediğim bu görünüme kıyasla yurt içi üretim daha ılımlı bir seyir izlemektedir. Sanayi üretimi yılın ilk çeyreğinde çeyreklik bazda artmakla birlikte yüksek oynaklık sergileyen sektörler dışlandığında söz konusu artışın daha sınırlı olduğu görülmektedir. Mart ayı itibarıyla açıklanmaya başlanan Hizmet Üretim Endeksi ise ilk çeyrekte ılımlı bir artış kaydetmiştir. İlk çeyrekte artan PMI endeksi mayıs ayı itibarıyla ikinci çeyrekte üretimde ılımlı bir zayıflama ima etmektedir. Kapasite kullanım oranı ise yılın ilk çeyreğindeki ılımlı düşüşün ardından mayıs ayı itibarıyla tarihsel ortalamaları civarındaki seyrini sürdürmüştür.

İç talep ve üretime ilişkin görünüm toplam talep koşullarının enflasyonist bir düzeyde seyrettiğine işaret etmektedir. TCMB bünyesinde takip ettiğimiz 8 farklı çıktı açığı göstergesinin ortalaması çerçevesinde oluşturulan çıktı açığı tahminimiz -ki ekranda görüyorsunuz- 2023 yılının ikinci yarısında zayıflama eğilimi sergiledikten sonra 2024 yılı ilk çeyreği itibarıyla tekrar yükselişe geçmiştir. Bu noktada, altını çizmek isterim ki sıkı para politikamız talebi dengeleyecek, tasarrufları teşvik edecektir. Bunun sonucunda, negatif düzeylere düşecek olan çıktı açığı dezenflasyon sürecinin önemli bir bileşeni olacaktır.

2023 yılının ikinci yarısında ihracat miktar olarak artarken ithalat azalmış, dış ticaret dengesi iyileşmiştir. Söz konusu dengeleme 2024 yılının ilk çeyreğinde devam etmiş, cari açığın milli gelire oranı yüzde 2,7 seviyesine gerilemiştir.

Değerli katılımcılar, sağ panelde gördüğünüz grafikteki taralı alanlar yakın dönemdeki parasal sıkılaşma döngülerini göstermektedir. Bu dönemlerde talebin zayıflaması ve beklentilerin iyileşmesiyle birlikte cari dengede düzelme gerçekleşmiştir. 2024 yılının ikinci yarısında parasal sıkılaştırmanın gecikmeli etkisiyle de iç talepte zayıflama olacağını ve bu sayede cari dengedeki iyileşmenin devam edeceğini öngörüyoruz.

Saygıdeğer milletvekilleri, şimdi, sizlerle enflasyona ilişkin yakın dönem gelişmeleri ve enflasyon üzerinde etkili olacak unsurlar hakkındaki değerlendirmelerimizi paylaşmak istiyorum:

Yıllık enflasyon mayıs ayı itibarıyla yüzde 75,5 olarak gerçekleşmiştir. Mevcut enflasyona en yüksek katkı yaklaşık 27,3 puanla hizmetlerden gelmektedir. Bu gruba 18,7 ve 17,3 puanlık katkılarla gıda ve temel mal grupları takip etmektedir. Daha önceki iletişimimizde, enflasyon gelişmelerini takip ederken sadece yıllık göstergeleri değil, aylık enflasyonun ana eğilimini de yakından takip ettiğimizi vurgulamıştım.

Şimdi, sizlerle çeşitli ana eğilim göstergelerinin yakın dönem seyrini paylaşmak istiyorum. Eylül ayından itibaren azalan enflasyon ana eğilimi geçmiş enflasyona endeksleme davranışının yanı sıra ücret güncellemelerinin de etkisiyle ocak ayında artışa dönmüştü. Ana eğilim, takip edilen aylarda zayıflamış, mayıs ayında son Enflasyon Raporu'nda öngörülene paralel bir seyir izlemiştir. Ana gruplar bazında incelediğimizde son dönemde hizmetler grubundaki fiyat artışlarının diğer gruplara kıyasla daha güçlü olduğunu görüyoruz. Mayıs ayı itibarıyla, yıllık enflasyon temel mal grubunda yüzde 56,5 oranındayken, hizmet grubunda yüzde 96 civarındadır. Hizmet sektörüne ait Yayılım Endeksi, tarihsel eğiliminin üzerinde seyreterek fiyat artışlarının sektör geneline yayılmaya devam ettiğine işaret etmektedir. Sektörün emek yoğun yapısı kısmen bu gelişmeyi açıklarken, geçmiş enflasyona endeksleme davranışının etkisi özellikle yönetilen, yönlendirilen kalemler, kira, sağlık ve eğitim hizmetleri üzerinde hissedilmiştir. Bu hizmet kalemleri şokların enflasyon üzerindeki etkilerinin uzun bir süreye yayılmasına neden olmaktadır. Ayrıca başta kırmızı et olmak üzere, gıda fiyatlarındaki artışlar da lokanta, otel fiyatlarını olumsuz etkilemektedir. Bu doğrultuda, hizmet enflasyonu ana eğilimi yavaşlamakla birlikte yüksek bir seyir izlemektedir. Hizmet enflasyonu “ataleti yüksek” ve

“görece düşük” olmak üzere ikiye ayrıştırıldığında yüksek seyri sürükleyen bileşenin ataleti yüksek olan kalemler olduğu görülmektedir. Ataleti görece düşük olan hizmet kalemlerinde ana eğilimdeki zayıflama belirginleşmektedir. Öte yandan, ataleti yüksek olan kalemlerdeki enflasyonun son dönemde sınırlı da olsa yavaşlıyor olmasını olumlu bir gelişme olarak değerlendiriyoruz.

Küresel gelişmelere baktığımızda da kompozisyon olarak benzer bir eğilim görmekteyiz. Zira, hizmet enflasyonundaki katılık, gelişmiş ülkelerde manşet enflasyonun hedeflere yaklaşmasını yavaşlatan önemli bir unsur olmuştur. Gerek ABD gerekse euro bölgesinde hizmet enflasyonu, manşet enflasyonunun ve hedeflerin belirgin şekilde üzerindedir.

Türkiye’de hizmet enflasyonundaki yüksek seyrin önemli bir bileşeni de kiralardır. Bu doğrultuda konut piyasasındaki gelişmeleri öncü gösterge olarak yakından takip ediyoruz. Enflasyondan korunma saikiyle artan talep ve depremin yol açtığı arz talep dengesizlikleri konut fiyatlarında yüksek oranlı artışlara sebep olmuştur. Söz konusu gelişmelerin etkileri kiralara gecikmeli ve belirgin bir şekilde yansımaktadır. Parasal sıkılaştırma sonrasında ise konut fiyatlarındaki artış hızı önemli ölçüde yavaşlamıştır. Konut fiyatlarının artış eğilimi tüketici enflasyonundaki eğilimin altında seyretmektedir. TCMB bünyesinde yapılan çalışmalar, diğer unsurların yanı sıra konut fiyatları değişiminin kira enflasyonunu aynı yönde etkilediğine işaret etmektedir. Dolayısıyla konut fiyatlarındaki yavaşlamanın ilerleyen dönemde gecikmeli olarak kira artışını sınırlayabileceğini değerlendiriyoruz.

Öte yandan parasal sıkılaştırmanın kısa vadede mal enflasyonu üzerindeki etkisi daha belirgindir. Ayrıca döviz kurunun dayanıklı tüketim malı fiyatlarına geçişkenliği yüksektir. Türk lirasındaki istikrarlı seyir, finansal koşullardaki sıkılaşıma ve iç talebin zayıflaması önümüzdeki dönemde dayanıklı tüketim malları başta olmak üzere, mal grubunda fiyat artışlarının yavaşlamasına neden olacaktır.

Enflasyon beklentilerinin tahmin aralığına yakınsaması dezenflasyon açısından kritik önemdedir. Enflasyonda yaşanan yukarı yönlü sürprizlerin de etkisiyle beklenti eğrisi şubat ve mart aylarında yukarıya kaymıştır. Mart ayındaki parasal sıkılaştırma sonrasında beklenti eğrisi nisan ayında aşağıya kaymış, bu eğilim mayıs ayında da sürmüştür. İlk dört ayda anket katılımcıları 2,7 puanlık yukarı yönlü sürpriz yaşamış, ancak yıl sonu enflasyon beklentilerini 1,6 puanla daha sınırlı bir oranda güncellemiştir. Kararlarımızın enflasyon beklentilerinde iyileşme sağlayacağını, para ve piyasa beklentileri ile ara hedeflerimiz arasındaki farkın azalacağını düşünüyoruz.

Saygıdeğer milletvekilleri, konuşmamın bu bölümünde ise sizlere para politikası stratejimiz hakkında bilgi vermek istiyorum.

Bildiğiniz gibi, 2023 yılı Haziran ayında dezenflasyonun en kısa sürede tesisi, enflasyon beklentilerinin çıpılanması ve fiyatlama davranışlarındaki bozulmanın kontrol altına alınması için güçlü bir parasal sıkılaştırma sürecini başlattık. Bu çerçevede, politika faizini yüzde 8,5’ten yüzde 50 düzeyine çıkardık. Mart ayında teknik bir ayarlama olarak faiz koridorunu genişlettik. Ayrıca, ekonomik birimlerin beklentilerindeki ayrışma ve olası oynaklıklara karşı parasal aktarımın etkinliğini artırmak amacıyla makroihtiyati politikalar uygulamaya devam ediyoruz. Bu kapsamda, iç talepteki dengelenmeyi desteklemek amacıyla ticari kredi ve ihtiyaç kredisi büyüme sınırlarını yüzde 2’ye düşürürken kredi büyümesine dayalı zorunlu karşılık tesis uygulamasını getirdik ve menkul kıymet tesisini kaldırdık. Ayrıca, kredi kartı azami faiz oranlarını da yükselttik.

Parasal aktarım mekanizmasını güçlendirmek ve Türk lirası mevduatının payının artırılması için hedeflere bağlı olarak Türk lirası zorunlu karşılıklara faiz ödemesine başlarken Türk lirası mevduat payı artış hedeflerini güncelledik. KKM kur farkı ödemelerinin ve 2023’ün son çeyreğinde artan TCMB taraflı swap bakiyesinin yol açtığı likidite fazlasını sterilize ettik. Yıl sonunda oluşan dönemsel likidite fazlasının sterilizasyonu için aralık ayında TL depo alım ihalelerine başladık. Yurt içi ve yurt

dışı yerleşiklerin Türk lirası varlıklara olan güçlü ilgisi sonucunda sistemde oluşan fazla TL likiditenin sterilizasyonu amacıyla, mayıs ayı PPK toplantısından hemen sonra Türk lirası mevduat ve KKM için uygulanan zorunlu karşılık oranlarını güncelledik. Bu düzenlemeyle birlikte, piyasadan ilave 550 milyar TL olmak üzere toplamda 1,5 trilyon TL'den fazla likidite çektik. Likidite gelişmelerini yakından takip ederek sterilizasyon araçlarını gerektiğinde etkin bir şekilde kullanmaya devam edeceğiz.

Parasal sıkılaştırmamız finansal piyasalara hızlı ve güçlü bir şekilde yansımaktadır. Konuşmamın bu bölümünde politikalarımızın finansal koşullar üzerindeki etkilerinden bahsedeceğim.

Mart ayındaki faiz artışı ve makroihtiyati düzenlemeler sonrasında ticari kredi ve tüketici kredisi faizi ile mevduat faizi artmıştır. Kredi faizlerinin geldiği seviye kredi büyümesinin yavaşlamasına ve iç talebin dengelenmesine katkı vermiştir. Mayıs ayında zayıflayan kredi talebi sonrasında kredi faizlerinde sınırlı bir gerileme yaşanmıştır. Türk lirası mevduat faizlerinin seviyesi ise sistemde Türk lirası mevduat payı artışını desteklemektedir. Nitekim son veriler yabancı para mevduatından Türk lirası mevduata geçişin hızlandığına işaret etmektedir. Sistemde oluşan TL likidite fazlasının da etkisiyle mayıs ayında Türk lirası mevduat faizi yaklaşık 600 baz puan düşerken fazla likiditenin sterilizasyonu için yakın dönemde atılan adımlarla Türk lirası mevduat faizindeki düşüş eğilimi sonlanmıştır. Para politikası duruşumuz ve makroihtiyati çerçeve mevduat faizlerinin Türk lirasına geçişi destekleyecek seviyelerde kalmasını ve tasarrufların artmasını sağlayacaktır.

Tüketici kredilerinin iç talepteki dengelenmeyi tesis edecek bir hızda seyretmesi kritik önemdedir. 2024 yılının ilk çeyreğinde artan belirsizlik algısı nedeniyle kredi talebinin hızlanması tüketici kredi büyümesinin kredi kartı ve ihtiyaç kredisi kaynaklı artmasına neden olmuştu. Attığımız sıkılaştırıcı adımlarla nisan ayında tüketici kredisi büyümesi yavaşlamış, bu eğilim mayıs ayında da güçlenerek devam etmiştir. Mart ayında öngörülenin üstünde bir kredi talebi görülmesiyle birlikte kısa sürede ticari kredi büyümesi güçlendi. Beklentilerin de etkisiyle oluşan bu talebi dengelemek amacıyla faiz artışının yanı sıra ihtiyaç kredisinde olduğu gibi TL ticari kredilerde de büyüme sınırını aşağı çektik ve zorunlu karşılık tesisi uygulamasını başlattık. Bu gelişmeler sonrasında, Türk lirası kredi büyümesi yavaşlarken kur beklentilerinin iyileşmesi sonunda yabancı para kredi talebi güçlenmiştir.

Makro finansal istikrarı desteklemek ve toplam kredi büyümesinin politika hedefleriyle uyumlu düzeyde seyretmesini sağlamak amacıyla yabancı para kredilere de Türk lirası kredilere benzer şekilde büyüme sınırı getirdik. Önümüzdeki dönemde toplam ticari kredi büyümesinde de bir dengelenme beklenmektedir. Şubat ve mart aylarındaki yabancı para mevduata yönelik güçlü talep, mart ayında alınan kararlarla hızlı bir şekilde ortadan kalkmıştır. Nisan ayından itibaren Türk lirası mevduat 1,3 trilyon TL artarken parite etkisinden arındırılmış yabancı para mevduat ve kur korumalı mevduat sırasıyla 16,2 milyar dolar ve 117 milyar TL azalmıştır. Böylece son dokuz ayda Türk lirası mevduat payı yaklaşık yüzde 32'den yüzde 48'e yükselirken kur korumalı mevduatın payı yüzde 26'dan yüzde 13,4'e gerilemiştir. Para politikası duruşumuz ve uygulamakta olduğumuz makroihtiyati çerçeve Türk lirası mevduata geçiş eğilimine katkı vermeye devam edecektir. Parasal sıkılaşmayla uyumlu olarak getiri eğrisinin negatif eğimi belirginleşmiştir, menkul kıymet tesisinin kaldırılması da sağlıklı fiyat oluşumunu destekleyecektir.

Mevcut politika bileşimi Türkiye'ye yönelik risk algısının iyileşmesini ve risk priminin düşmesini sağlamıştır. Türkiye'nin risk primindeki iyileşme yılbaşından itibaren yavaşlamıştır; artan döviz kuru oynaklığı ve rezerv görünümündeki bozulma mart ayında risk algısını zayıflatmıştı. Mart ayı içerisinde aldığımız kararlarla sıkı para politikası duruşumuz pekiştirilmiş, uyguladığımız politikalara olan güven artmış ve rezerv görünümü iyileşmiştir. Bu gelişmelerle risk primimiz 260 baz puan seviyelerine gerilemiştir. Tüm bu görünüm Türkiye'ye yönelik portföy akımlarını desteklemiştir. Jeopolitik

risklerin yükseldiği ve küresel risk iştahının azaldığı nisan ayında gelişmekte olan ülkelerden portföy çıkışları gözlenmiş, Türkiye'ye ise giriş gerçekleşmiştir. Mayıs ayıyla birlikte diğer bazı gelişmekte olan ülkelere portföy girişleri gerçekleşirken Türkiye'ye yönelik girişler ivmelenerek devam etmiştir. Portföy girişleri DİBS piyasasında yoğunlaşırken off-shore/swap kanalıyla da girişler artmaktadır.

2024 yılı Mart ayı PPK toplantısına kadar olan süreçte rezervlerde bir düşüş yaşanmıştı. Mart toplantısında yaptığımız ilave parasal sıkılaşıma yurt içi ve yurt dışı yerleşiklerin Türk lirasına güvenini artırmış ve rezervlere olumlu yansımıştır. Nitekim 22 Mart-24 Mayıs döneminde yabancı para cinsi mevduat 15,9 milyar dolar gerilerken rezerv yönetimi kapsamında TCMB taraflı swap bakiyesi önemli ölçüde azaltılmıştır. Bu dönemde brüt rezervler 18,4 milyar dolar artarken swap hariç net rezerv 59,8 milyar dolar iyileşmiştir. Henüz resmi olmayan verilere göre swap hariç net rezervde geçtiğimiz hafta itibarıyla pozitifte geçmiş bulunuyoruz.

Enflasyon görünümünde belirgin bir iyileşme sağlanana kadar para politikasındaki sıkı duruşun sürdürüleceği ve ekonomi politikalarındaki eş güdümünün korunacağı bir görünüm altında enflasyonun 2024 yıl sonunda yüzde 38'e gerileyeceğini tahmin ediyoruz. 2025 ve 2026 yıl sonunda ise enflasyonun sırasıyla yüzde 14 ve yüzde 9 olarak gerçekleşmesini ve orta vadede yüzde 5'te istikrar kazanmasını öngörüyoruz. Olumsuz baz etkisiyle enflasyon mayıs ayında zirveye ulaşmıştır. Böylece politika iletişimde sıklıkla vurguladığımız geçiş döneminin sonuna gelmiş bulunuyoruz. Para politikasındaki kararlı duruşumuz, yurt içi talepte dengelenme, Türk lirasında reel değerlenme ve enflasyon beklentilerinde düzelme vasıtasıyla aylık enflasyonun ana eğilimini düşürecektir. Böylelikle yılın geri kalanında enflasyonun istikrarlı olarak gerileyeceği dezenflasyon dönemine gireceğiz. Bu dönemde olumlu yöndeki baz etkileri ve daha önemlisi enflasyonun ana eğilimindeki düşüşün devamı etkili olacaktır. Para politikasındaki sıkı duruşumuzu fiyat istikrarı sağlanana kadar kararlılıkla sürdüreceğiz. Bu süreçte iki ana koşul gözeteceğiz; birincisi aylık enflasyonun ana eğiliminin belirgin ve kalıcı bir düşüş göstermesidir, ikincisi ise enflasyon beklentilerinin öngörülen tahmin aralığına yakınsamasıdır.

Mart ayında attığımız adımların etkisiyle finansal koşullar önemli ölçüde sıkılaşmıştır. Bu durumun etkisini krediler üzerinde görmekteyiz. Önümüzdeki dönemde bunun talebi zayıflatacağını, fiyatlama davranışlarına olumlu yansıtacağını ve dezenflasyon sürecini güçlendireceğini öngörüyoruz. Bu süreçte maliye politikalarının katkısı ve yönetilen, yönlendirilen fiyatların eş güdüm hâlinde belirlenecek olması dezenflasyon sürecini destekleyecektir. Aylık enflasyonun ana eğiliminde belirgin ve kalıcı bir düşüş sağlanana ve enflasyon beklentileri öngörülen tahmin aralığına yakınsayana kadar sıkı para politikası duruşumuzu sürdüreceğiz. Enflasyonda belirgin ve kalıcı bir bozulma öngörülmesi durumunda ise para politikası duruşumuzu sıkılaştıracaktır.

Saygıdeğer milletvekilleri, konuşmama son vermeden önce altını çizmek isterim ki fiyat istikrarı, sürdürülebilir büyüme ve toplumsal refah artışı için ön koşuldur. Merkez bankaları bu unsurlara en büyük katkıyı fiyat istikrarını sağlayarak yaparlar. Bu bilinçle TCMB olarak önemli adımlar attık. Kalıcı fiyat istikrarını sağlayana kadar sıkı para politikası duruşumuzu kararlılıkla sürdüreceğiz. Hazirandan itibaren yaşayacağımız dezenflasyon sürecinde enflasyonu belirlediğimiz ara hedeflerle uyumlu olacak şekilde düşürmek için ne gerekiyorsa yapacağız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konuşmamı burada bitirirken hepinize teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi, önce grupların sözcülerinden başlamak üzere, Komisyon üyesi olan sayın milletvekillerinin söz taleplerini, sonrasında da Komisyon üyesi olmayan diğer milletvekillerimizin söz taleplerini karşılayacağız. Akabinde sizlerin dile getireceği görüş, öneri, eleştiri ve soruları cevaplamak üzere tekrar Merkez Bankası Başkanımız Sayın Karahan’a söz hakkı vereceğim ve bu şekilde müzakereleri sonlandırmış olacağız.

İlk olarak, Sayın Türelî, buyurun lütfen.

RAHMÎ AŞKIN TÜRELÎ (İzmir) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, Merkez Bankamızın değerli bürokratları, basınımızın kıymetli mensupları; konuşmama başlarken hepinizi saygıyla selamlıyorum ve Merkez Bankası Başkanlığına atanan Sayın Fatih Karahan’ı tebrik ediyor, ekibiyle birlikte çalışmalarında başarılar diliyorum.

Şimdi, tabii, ekonomiyi değerlendirirken ekonomide farklı farklı akımlar var, literatürde de bunlar yer alıyor. Bunların içinde kurumsal iktisat dediğimiz kısım önemli; bir ülke ekonomisinin iyi işlemesi için, ekonomik, sosyal hayatın iyi gitmesi için kurumsal yapıların ne kadar önemli olduğunu söyler. Kurumların güçleri, itibarları, gelenekleri bir ülke için gerçekten çok önemli.

Şimdi, tabii, Merkez Bankası bankaların bankası, çok önemli bir kurumumuz Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. Burada iki konu, bağımsızlık -ki araç bağımsızlığıdır- ve yönetim yapısı. İkisinin bu kurumsal yapı çerçevesinde önemli olduğunu düşünüyorum. Bakın, değerli milletvekilleri, Cumhurbaşkanlığının 3 no.lu Kararnamesi’ne göre Merkez Bankası başkanları dört yıllığına atanıyor, daha önce de beş yıldır. Dünyanın bütün ülkelerinde dört yıl ya da beş yıl, neyse oradaki mevzuatta o süre, tamamlanır hatta ikinci dönem, üçüncü dönem gibi bir istikrar içinde merkez bankası başkanları görevlerine devam ederler. Bizde ise Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçildiği 2018 yılından itibaren baktım, altı yıl geçti, siz şu anda 6’ncı Merkez Bankası Başkanınız yani yılda ortalama bir Merkez Bankası Başkanı değişmiş. Böyle bir şey olabilir mi? Son derece gayriciddi bir yaklaşım. Bu kadar önemli olan bir kurumumuzun bu şekilde devamlı Merkez Bankası Başkanı değiştirerek yönetilmesini hiçbir şekilde anlamıyoruz. Bakın, sizden önceki sunuşta sekiz ay önce Sayın Gaye Erkan vardı, şimdi siz varsınız. Bir sonraki Merkez Bankası sunuşunda acaba kim olacak? Çünkü altı yılda 6 Merkez Bankası Başkanını değiştirirseniz o zaman bu sonuç olur. Yani biraz politikalara olan itibar... Tabii ki uyguladığınız politika aldığınız tedbirlerle olacak ama sonuç itibarıyla, biraz önce de söylediğim gibi, o itibarın sağlanması da aslında o kurumun kendi içindeki kadrolarının sürekliliği, onların iş yapma biçimleri, görev yapmalarının, kendi kanununda, mevzuatta tanımlanan görevlerini o mevzuat hükümlerine uygun biçimde yapabilmelerini gerektiriyor yani bu anlamda yönetim yapısı açısından sıkıntılar var.

Bağımsızlık konusu, araç bağımsızlığı... Tabii ki biliyorsunuz, enflasyon hedeflemesi uyguluyoruz, onun için de enflasyon hedefi Hükümetle birlikte belirleniyor ama o enflasyon hedefine ulaşmak için gerekli araçları Merkez Bankası bağımsız bir biçimde kullanabilir. Merkez Bankasına kanunla verilen görev fiyat istikrarını sağlamak yani Türk lirasının değerini korumak fakat biz şunu çok açık ve net olarak biliyoruz: Bugün Türkiye’nin içinde yaşadığı bu krizin, akut krizin temel nedeni, elbette ekonomide yapısal sorunlar vardı ama temel nedeni, 2021 yılının Eylül ayında Merkez Bankasının, enflasyonun sadece Türkiye’de değil dünyada da yükselme eğiliminde olduğu bir konjonktürde, Cumhurbaşkanının “faiz sebep, enflasyon sonuç” tezini uygulaması, kendisine kanunla verilmiş görevleri yapmayarak faiz indirimine başlamasıdır ve bunun sonucunda Türkiye... Bakın, 2021’den bu yana yaklaşık iki buçuk yıl geçti, şimdi bir iki buçuk yıl daha yeniden enflasyonu, o seviyelere, 2021 Eylül ayındaki seviyelere, onun altına indirmeye çalışıyoruz. Türkiye beş yıl kaybetmiştir bu uygulanan yanlış politika yüzünden ve sonrasında ortaya bir kur korumalı mevduat sistemi çıkmıştır.

Biliyorsunuz, 2021 yılının Eylül ayında Merkez Bankası politika faizi yüzde 19'du, enflasyon da yüzde 19'du, dolar kuru 8 lira 30 kuruştı; birdenbire yüzde 19'dan dört ayda yüzde 14'e inen faiz ve bunun sonucunda 8 lira 30 kuruş olan dolar kurunun dört ayda 18 lira 30 kuruşa çıkması ve enflasyonun yükselmeye başlaması, önce 35'lere sonra 85'lere kadar çıkan bir süreç oldu; bunun nedeni uygulanan yanlış politikadır. İsteyerek ya da istemeyerek, hangi amaçla olursa olsun, bunun Türkiye'ye getirdiği maliyet çok yüksektir ve bütün Türkiye, bu ülkede yaşayan insanlar, milyonlarca vatandaşımız bu bedeli ödedi ve ödemeye devam ediyor. Aralık ayında kur korumalı mevduat sistemi geldi, ondan sonra bu sistem devam ediyor, rakamlar hâlâ çok yüksek seviyelerde. En son 24 Mayıs itibarıyla BDDK rakamı 67,9 milyar dolar; çok yüksek rakamlar ve bunun sonucunda 2023 yılında Merkez Bankası 818 milyar lira zarar etti. Dünyada merkez bankaları kâr amacı güden kuruluşlar değil, önemli olan merkez bankasının amacına ulaşması, bir hedefe, nihai bir amaca ve hedefine. Bununla birlikte 2023 yılında istisnasız tüm ticari bankalar yüksek kâr açıklarken ticari bankalara bankacılık hizmeti sunan ve likiditenin ülkedeki ana kaynağı olan Merkez Bankasının zarar etmesi ancak ana faaliyet alanı dışındaki faaliyetlerde bulunabilir. İşte, o da kur korumalı mevduat sistemidir. Önceki dönemlerde, ondan önceki beş yıla baktığımız zaman Merkez Bankası her yıl kâr etmiştir, ondan önceki beş yılda 246 milyar lira kâr vardı. Şimdi, bu zarar nasıl karşılanacak, ne olacak? Sermaye artırımı olmayacağı anlaşılıyor yani Hazineden buna ilişkin bir sermaye artırımı olmayacağı; anladığımız kadarıyla, önümüzdeki yıllarda kâr edilecekse o kârlardan düşülecek, mahsup işlemi yapılacaktır.

Kur korumalı mevduat sistemi, biraz önce de söylediğim gibi, son derece yanlış bir sistemdir, âdeta ekonominin kalbine bırakılmış saatli bir bombadır. Ülkemizdeki mevduat sahipliğinin dağılımı dikkate alındığında da bu bir servet transferidir çünkü biliyoruz ki Türkiye'deki mevduat sahipliğinde mevduatlar az sayıda insanın, özellikle yüksek mevduatlar, az sayıdaki kişinin elinde toplanmıştır.

Şimdi, tabii, bu ekonomi politikaları uygulandı, seçim dönemine kadar uygulandı, 2023 Mayıs'a kadar. Sonrasında da o dönemde Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek ve Merkez Bankası Başkanı Gaye Erkan göreve geldiler ve "rasyonel politikalara dönüş" söylemi ortaya çıktı yani "İrrasyonel politikalarla döneceğiz, artık rasyonel politikalar uygulayacağız." Ondan sonra da, işte yüzde 8,5'a inen faiz, şu anda, aşamalı olarak son bir yılda yüzde 50'ye çıktı ama yüzde 8,5'a indiren de Merkez Bankasıdır, yüzde 50'ye de çıkaran Merkez Bankasıdır. Neden yüzde 8,5'a indirdiniz, neden şimdi yüzde 50'ye çıkardınız? Merkez Bankası olarak fiyat istikrarını sağlama görevi size yasayla verilmiş bir görev.

Şimdi, en son şunu görüyoruz ki, yeniden, Türkiye'nin yıllarca uyguladığı, özellikle AKP iktidarlarının ilk dönemlerinde, önceki dönemlerinde ve sonra ciddi sıkıntılar yaratan sıcak paraya dönüş politikası bugün gündemde ve şunu görüyoruz: Döviz kıtlığı ve döviz bolluğu sorunsalıyla karşı karşıyaydık. Döviz kıtlığı vardı, şimdi de döviz bolluğu var. Yani şunu söylemek lazım: Bir ülkede sermayenin çıkışları gibi sermayenin girişleri de kontrolsüz biçimde... Çıkış ve giriş de aynı şekilde ciddi bir problemdir, problematik bir alandır. Yani döviz kıtlığı yerini döviz bolluğuna bıraktı fakat döviz bolluğunun, dövizin bollaşmasının temel nedeni faiz artışıdır, bunu açık ve net olarak söyleyelim. Yüksek faiz, dışarıdan sermaye akımlarını, sermaye girişlerini teşvik edecek ve bu, dövizin bollaşmasını, dövizin kontrol altında tutulmasını sağlayacak ve dediğim gibi bu, sıcak paraya dayalı bir modeldir. Türkiye bunu uygulamıştır geçmiş yıllarda fakat bu, Türkiye'de ciddi sıkıntılar yaratmış, özellikle üretim yapısını ciddi anlamda tahrip etmiştir ve aşındırmıştır. Çok yüksek cari işlemler açıklarıyla da karşılaştığımız, dış borç stokunun kartopu gibi büyüdüğü dönemleri unutmayalım.

Şimdi, Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek geçtiğimiz günlerde bir açıklamasında diyor ki: “Piyasadan döviz almasak lira 30’un altına, 20’li rakamlara düşerdi. Merkez Bankamız bu kadar döviz biriktirmeseydi, gelen dövizini satın almasaydı lira nominal olarak değer kazanacaktı. Biz, rezerv biriktirdik çünkü rezerv pozisyonumuzu güçlendirmemiz lazımdı.” Yani anlaşılıyor ki bir biçimde Merkez Bankası döviz alıyor. Burada şunu sormak isterim: Merkez Bankası olarak dövizini hangi aralıkta tutmayı düşünüyorsunuz? Buna ilişkin bir örtülü kur garantisi, kur hedefi var mı? Çünkü sonuç itibarıyla yabancı sermaye girişi olduğu zaman onlar isterler ki yüksek faiz alsın ama aynı zamanda da dövizde bir yükselme olmasın ki sonuçta o paralarını alsınlar, kârlarını kendi ülkelerine aktarsınlar; sıcak paranın geliş nedeni budur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Ek süre veriyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim.

Bu, doğrudan yabancı yatırım gibi bir şey değil, gelip ülkede yeniden fabrika kurmak ya da bir tesis satın almak gibi bir şey değil; sonuçta hangi ülke fazla para, daha yüksek reel faiz verirse oraya giderler, sermayenin hareket biçimi budur.

Hangi aralıkta tutmayı düşünüyorsunuz ve ne zamana kadar bu rezervlerdeki artış devam edecek; bu soruyu özellikle soruyorum çünkü rezervler arttı, tamam; şu anda hatta swap hariç de pozitifte geçtiğini söylüyorsunuz; ne zamana kadar, nereye kadar gidecek, nasıl onu kontrol edeceğiz?

Son iki ayda 65 milyar dolar kaynak girişi oldu; nasıl oldu, nereden kaynaklandı?

Gene, birkaç soru daha geliyor bu konuyla ilgili. Bankaların döviz kredisi vermesini sınırlamanızın nedeni içeride “carry trade” yapanlar mı? Çünkü sonuç itibarıyla dövizle borçlanıp TL cinsinden para kazanan bir yapı var yurt dışında, yurt içinde de böyle bir uygulama mı var? İhracatçılara getirilen döviz gelirlerinin yüzde 40’ını Merkez Bankasına satma zorunluluğunu değiştirmeyi düşünüyor musunuz? Bu soruları da ifade etmiş olayım.

Yani şunu söylüyoruz: Tabii ki Merkez Bankası rezervlerinin artması önemlidir; o ülkenin ekonomisinin de iyi işlediğini, borç ödeme kapasitesinin olduğunu, arttığını gösterir ama sadece Merkez Bankası rezervlerinin artmasıyla ülkenin problemlerini çözemezsiniz.

Bütün bu uygulamalar ortaya çıkardı ki Türkiye’nin ciddi bir bölüşüm sorunu var. Gelir dağılımı bozuldu, bozulmaya devam ediyor, yoksulluk artıyor, hem yaygınlaşıyor hem derinleşiyor.

Maliye Bakanı Mehmet Şimşek gene aynı açıklamasında diyor ki: “Gelecek sene enflasyonu yüzde 14’e, bir sonraki sene de tek haneye düşürmek için maliye, para ve gelirler politikasında geri adım atmayacağız. Enflasyonu düşürünceye kadar bize durmak yok.”

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Sayın Türel, tekrar uzatıyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Tabii, lütfen, birkaç konu daha var, onları da tamamlamak istiyorum Sayın Başkan.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Lütfen, son kez, tamamlayalım.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Dikkat buyurun bundan sonrasında: “Enflasyonu düşürürsek gelir dağılımını iyileştiririz, işçimizi ve emeklimizi korumuş oluruz. Enflasyonu düşürürsek fonlama maliyeti düşer; sanayicimizi, üreticimizi koruruz.” diyor. Yani önce enflasyon düşecek, sonra bölüşüm ilişkileri düzelecek ve sanayicimizi, üreticimizi teşvik edeceğiz. Yani bu deflasyon sürecinde emeğin kayıplarının arttığını, rantiyenin ise gelirlerinin yükseldiğini biliyoruz.

Şimdi, bu iktidar... Açıkçası bu ifade şudur: “Memura, işçiye, emekliye, iki buçuk yıl daha dışını sık, enflasyonu indireyim, enflasyon düştükten sonra merak etme, senin de gelir dağılımının düzelecek, şartların iyileşecek.” demektir, sonra düze çıkacağız. Böyle bir şey olabilir mi? Tabii ki enflasyonun düşürülmesi bir ekonomik sistemin, bir hükümetin, bir iktidarın elbette hedefidir ama en az onun kadar önemli olan, aynı zamanda gelir dağılımını düzeltmektir, yoksulluğu ortadan kaldırmaktır. Burada enflasyonu önce düşürelim... Buradan şu anlaşılıyor: Bu dezenflasyon süreci boyunca maliye politikası ve gelirler politikası -aynı şekilde para politikasını da açıkladınız- son derece sıkı bir biçimde uygulanacak. Ona dayalı olarak zaten bugün yaşanan bu krizin maliyetini direkt olarak üstlenen Türkiye’de yaşayan milyonlarca sabit gelirli kesim buna katlanmaya devam edecek; bunu düşünmek bile önümüzdeki iki buçuk yılın ne kadar zor geçeceğini gösteriyor bize. Böyle bir yaklaşımı hiçbir şekilde kabul etmiyoruz; bu son derece yanlıştır, doğru değildir.

Enflasyon hedefi 2024 yılı sonunda yüzde 38’e inecek mi? Bunun için baz etkisi yetmez çünkü yılın geri kalan yedi ayına baktığımız zaman yaklaşık ortalama yüzde 1,7’lik bir enflasyon artışı gerekiyor ki bugünkü bulunduğumuz enflasyon koşullarında bu çok gerçekçi gözüküyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Tamamlayalım.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Birkaç konu kaldı, tamamlıyorum Sayın Başkan.

Son beklentilerin daha henüz kırılmadığı, fiyat belirleme alışkanlıklarının olumsuz cereyan ettiği bir ortamda bu hedefler çok anlamlı gözüküyor; 2025’te yüzde 14’e, 2026’da yüzde 9’a indirmek de kolay elde edilecek konular değil.

Geçen hafta Plan ve Bütçe Komisyonunda kripto para kanun teklifini görüştük. Burada dikkatimi çeken birkaç husus var, önümüzdeki hafta da Genel Kurulda görüşeceğiz. Bu kripto para piyasası işi tamamen sermaye piyasasının kontrolüne bırakılmış, biz Merkez Bankamızın daha aktif olmasını beklerdik. Belki SPK, Merkez Bankası, BDDK ortak kurul -bir kısım yapılar- oluşturabilirdi fakat böyle bir şey yok. Merkez Bankasının bu alanda neden aktif olmadığını ve tüm yetkilerin sermaye piyasasına bırakılmasını anlayamadım.

Kripto paranın mevcut para birimlerine alternatif bir ödeme aracına dönüşme ihtimaline karşı nasıl bir yaklaşımınız var?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Son cümlelerim Sayın Başkan.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Bankanızın 16 Nisan 2021 tarihli yönetmeliğinde kripto varlıkların ödemelerde doğrudan ve dolaylı şekilde kullanılamayacağı hükme bağlanmış, ifade ediliyor. Bu konuda bir politika değişikliğinin olacak mı? Çünkü alanı düzenleyen yeni bir yasa çıkıyor.

Ve son olarak şunu da söylemek isterim: Merkez Bankasının dijital Türk parası çıkarma hazırlıkları vardı. Bunlar kripto para değil, farklı bir şey, dijital para. Bu konuda hazırlıklar ne aşamada? Yakın gelecekte dijital Türk parasını kullanabilecek miyiz?

Tabii, en son 128 milyar dolarlık rezervin eritilmesi konusunu söylemeden geçmek olmaz. Bu konu da üzerinde hâlâ durduğumuz ve sonrasında da durmaya devam edeceğimiz bir konu olacak. Bu rezervin -en ince ayrıntısına kadar- kimlere satıldığı, nasıl satıldığı, hangi kurdan satıldığı gibi konuların hepsinin ayrıntılı biçimde aydınlanması gerektiğini düşünüyoruz.

Teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Teşekkür ederim Sayın Türeli.

Evet, diğer partilerimizden sırayla gidiyorum.

Buyurun Heval Bey.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri, sayın bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, bir haber düştü “Anayasa Mahkemesi, Erdoğan’ın Merkez Bankası Başkanını görevden alma yetkisini iptal etti.” diye. Öncelikle ekonominin uzmanı olmadığım bir konu olduğunu belirtmek isterim fakat arkadaşlarımızın da desteğiyle bir şeyler söylemeye çalışacağım ama merakımızı en azından anlatabileceğimi düşünüyorum ben.

Şimdi, bu konuyla ilgili haber şöyle: “Sayın Erdoğan’ın Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanını görev süresi dolmadan değiştirme yetkisi AYM tarafından iptal edildi. Mahkeme, Türkiye Büyük Millet Meclisinden yetki alınmadan yapılan bu düzenlemenin Anayasa’ya aykırı olduğuna hükmetti.” diye bir haber. Açıkçası bu konuyla ilgili fikrinizi merak ediyorum. Bundan sonraki Merkez Bankası yönetişiyle ilgili olarak -en azından bu tür müdahale olmaksızın- Merkez Bankasının kendisinden piyasaya doğru müdahalelerinin ne kadar özgür olabileceğine dair sizin fikriniz nedir?

Şöyle başlayayım, ben daha çok genel olarak sorular soracağım. Şubat ayında yapılan bir açıklama var: “Enflasyonda bir numaralı risk asgari ücrettir.” demişsiniz. Benzer ifadeler bazı Para Politikası Kurulu toplantılarının basın özetlerinde genelde geçiyor. Yoksulluk sınırının 60 bin liraya dayandığı, açlık sınırının ise 20 bin lira olduğu günümüzde, asgari ücret 17.002 lira, en düşük emekli maaşı 10 bin lira; yaklaşık 4 milyon emeklinin kök aylığı 10 bin liranın altında yani maaşları 10 bin liraya tamamlanıyor. İnsanlar en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamıyorlar. İnsanlar ellerine para geçtiğinde enflasyon daha da artacak kaygısıyla stok yapıyorlar. Bu şartlar altında, gerçekten enflasyonun sebebi artan ücretlerdir diyebilir miyiz? Politik tercihlerinizin, iktidardan kaynaklı bozulan gelecek öngörülerinin bunda payı olabilir mi acaba? Varsa, fatura neden sadece yoksullara kesiliyor? Bu kararlar alınırken acaba sadece kitabi olarak mı bakılıyor? Yani toplumun kendisi, kendi içindeki devinimi, açlığı, yoksulluğu, bu süreçlerdeki istihdamı, temel ücretlerdeki farklılıklar, eşitsizlikler; bunlar acaba göz önüne alınabiliyor mu? Buradan doğru, insanların, toplumun yaşadığı sıkıntıların bir değer olarak karşılığı analiz edilebiliyor mu?

Yakın zamanda bir araştırma yapılmış Türkiye’de -işte burada saygın iktisatçılar tarafından yapılan bir araştırma olarak tanımlanmış- enflasyonun tüketim ya da talep kaynaklı olmadığını ortaya koyduklarına dair, “Türkiye’deki yüksek enflasyon kâr itimlidir” diye belirtilmiş yani “Türkiye’de enflasyonu tetikleyen şey, yüksek sermaye kârlarıdır.” demişler. Siz böyle bir araştırma okudunuz mu, buna dair bir bilginiz var mı veya ne düşünüyorsunuz bu konuda? Sermaye sınıfı kâr rekorları kırarken enflasyonun nedenini emekçilerin ücret artışlarında mı görüyorsunuz?

Merkez Bankası olarak kur korumalı mevduat uygulaması hakkında açıkçası ne düşünüyorsunuz? Şimdi, geldiğimiz noktada, biraz önce siz de belirttiniz kur korumalı mevduat paylarının 26’dan 13,4’e gerilediğini, bunu para politikası açısından iyi bir örnek olarak da belirttiniz yani iyi bir gidiş olarak belirttiniz, “Bu düşüşü de devam ettireceğiz.” dediniz yani rasyonel olanın bu olduğunu ifade etmeye çalıştınız. Doğru olan bu ise para politikaları açısından şimdiye kadar uygulanan para politikasının yanlış olduğunun bir itirafı mıdır bu durum diye sormak istiyorum.

Şimdi, enflasyonla mücadele ederken, hedefleme yaparken baz olarak TÜİK verilerini dikkate alıyorsunuz. TÜİK verilerinin gerçeği yansıttığını düşünüyor musunuz? TÜİK verilerinin gerçeği yansıtmadığını hissedilen enflasyon raporlarıyla TÜİK de bir nevi açıklamıştı, enflasyonun gerçek enflasyonu yansıtmadığı ortada. Hangi enflasyonla mücadele ediyoruz bu durumda; gerçek enflasyon mu, TÜİK enflasyonu mu?

Enflasyonla mücadele sadece para politikasıyla mı mümkün? Özellikle burada, sanırım aldığınız kararları desteklemek amaçlı maliye politikası noktasında bir iktidar telkininiz var mı diye bir sorum var. Kârı oranında rekor kıran sermayenin vergilendirilmesi konusunda bir talebiniz var mı, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

İktidarın yeni ekonomi programı, ihracatı artırıp döviz girişini arttırarak döviz kontrol altına almayı düşündüyordu. O hedef tutmayınca şimdi “carry trade” yöntemiyle ülkeye döviz girişi sağlamaya çalıştığı yönünde, bununla ilgili çokça haber geçiyor, birçok kişi de programlarda, televizyon programlarında özellikle bundan bahsediyor ve toplumu buna da yönlendiriyorlar, yurt dışından böyle bir girişimle bir yıl içerisinde çok kolay bir şekilde döviz kârı elde edebilecekleri yönünde. Döviz bu yöntemle ne kadar kontrol altında tutmayı düşünüyorsunuz? Bu yöntemin getirdiği ekonomik riskler nedir, buna dair bir tedbiriniz var mı?

Faiz artışlarında sona gelindi mi, ne kadar süre devam edecek bu? İş dünyasının faiz ve finansman maliyetlerinden şikâyetleri düşünüldüğünde hangi gösterge ve gerçekleştirmeler faizlerde indirim için sinyal kabul ediliyor diye sorularımı tamamlamış olayım.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM – Teşekkür ederim.

Sayın Özlale, buyurun.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; öncelikle Merkez Bankamız, hoş geldiniz, yeni yönetim hayırlı olsun. Umarım koyduğunuz hedeflere ulaşırsınız ve Türkiye’nin şu andaki en büyük bir iki probleminden bir tanesi olan yüksek enflasyon bu ülkenin hafızasından silinir.

Hemen başlarken, ben nasıl bir Merkez Bankası görüyorum? Bir, yalnız bırakılmış bir Merkez Bankası görüyorum. Bu kadar yüksek bir enflasyonu sadece para politikası maharetine bırakarak düşürmeyi beklemek haksızlık olur ve bu açıdan, Merkez Bankası olarak sadece para politikası kararlarına bel bağlayarak enflasyonun düşürülmesini beklemenin bir hata olduğunu ve sizin üzerinizdeki sorumluluğu daha da arttırdığını düşünüyorum. Dolayısıyla yalnız olduğunuzu düşünüyorum.

İkincisi, siz ve selefiniz Hafize Gaye Hanım bir enkaz devraldı. Siz geldiğiniz zaman, sizden önceki Hafize Hanım da geldiği zaman enflasyon zaten çok yüksekti, yükselmeye başlamıştı. Orada bence bir hata yaptınız. Para politikasını daha önceden sıkılaştırabilirdiniz, daha önceden sıkılaştırsaydınız belki bu kadar yüksek bir faize ulaşmak zorunda kalmayacaktık. O yüzden, ilk dönemde bu tür sıkılaşmada bir gecikme olduğunu düşünüyorum. Tarım, ticaret, sanayi, maliye politikası, daha sonrasında bankacılık piyasasındaki düzenlemeler ve Rekabet Kurumunun enflasyonu düşürme konusunda size yardım etmediği sürece de enflasyonu düşürsek bile bunun toplumsal maliyetinin çok yüksek olduğunu düşünüyorum.

Yaptığınız bir iki tane hatayı söyleyerek devam edeceğim. Bir tanesi, dediğim gibi geç kaldınız. İkincisi, gerçekçi hedefler, gerçekçi tahminler koymadığınız için -çünkü uzun bir süredir zaten hedefi Merkez Bankası sayfasında yüzde 5 olarak koymuştunuz, tahminleriniz bir süre sonra hedef oldu ama- her seferinde hedefi revize ettiğinizde bir itibar kaybı da oluyor. Dolayısıyla ben, 2024 sonunda

koyduğunuz yüzde 37'lik-38lik hedefi çok gerçekçi bulmuyorum. Çok sert bir soğuma olmasını beklemeniz gerekiyor. Ben, o yüzden, bu tahmini de umarım revize etmek zorunda kalmazsınız, bu hedefe ulaşsınız ama bunun da çok gerçekçi olmadığını düşünüyorum.

818 milyar TL'lik zarar önemli. Neden? Çünkü bir tasarruf genelgesi yayınladık ve ciddi kalemlerde tasarrufa gidilmesi söz konusuydu. Bu tasarruf genelgesinin beş yıllık ulaşmak istediği sayı 100 milyar TL yani tasarruf genelgesi 100 milyar TL'lik bir tasarrufu öngörüyordu. Sizin geçen sene -sizin suçunuz değil, kur korumalı mevduatı getirenlerin suçu- kur korumalı mevduattan dolayı ettiğiniz zarar 818 milyar TL. Yani açıklanan bir tasarruf genelgesi var, boyutu 100 milyar TL, onun 8 katı kadar maalesef Merkez Bankası geçen sene kur korumalı mevduattan dolayı zarar etti. Bu da çok önemli.

Şimdi, izlemeye çalıştığımız politika benim anladığım kadarıyla şöyle: Döviz kurunu sanki sabitlemek gibi bir görev var. Döviz kurunu sabitleyince bir süre sonra Türkiye'de kurdan fiyatlara geçişkenlik de yüksek olduğu için fiyatlar ve dolayısıyla enflasyondaki beklentiler kırılacak ve biz enflasyonda bir süre sonra beklentilerle beraber bir düşme göreceğiz. Benim anladığım politika çerçevesi çok kısaca bu. Biz bunun farklı versiyonlarını daha öncesinde gördük, önemli riskleri içinde barındıran bir şey bu. Yani ben size geçmişte, son yirmi beş, otuz yılda en az 3 ya da 4 tane böyle dönem sayarım. Türk lirasının değerlendirilmesine izin vermek, günün sonunda yükselen bir cari işlemler açığı, sektörlerin, firmaların döviz cinsinden borçlanması, bunun sonucunda artan cari açık, cari açığın düzeltilmesi için bir kur krizi ya da işte kurda bir düzenleme ve ondan sonra yükselen enflasyon; en az 3-4 tane böyle epizot var. Şimdi, bizim bunlardan bir şeyler öğrenmemiz lazım.

Ve tabii, bir de sıcak paranın yönetilme meselesi var. Biraz önce, benden önceki sayın sözcüler bahsetti, bu "carry trade" meselesi. Çok basit bir hesaplama bile dünyada şu anda dövizde en yüksek faiz veren ülkenin Türkiye olduğunu söylüyor. İki ayda yüzde 17,5 dolar üzerinden bir getiri elde ediyorsunuz. Tabii, rezervinizi biriktiriyorsunuz fakat bu rezervi biriktirmenin bir maliyeti var. Şu anda Türkiye bu "carry trade"ın yoğunlaşmasıyla beraber hem çok riskleri geleceğe doğru biriktiren bir yapıya büründü ve aynı zamanda dolar cinsinden yüzde 17'lik, yüzde 20'lik getiriler elde edebildiğiniz bir ekonomi hâline geldi. Yani bunun siyasi yorumunu ben Cumhurbaşkanlığı Milletvekillerine bırakıyorum ama dolar üzerinden şu anda dünyada en yüksek faiz elde ettiğiniz ülke maalesef ülkemiz.

Şimdi, bunun birkaç tane şeyi var. Türk lirasını dolar karşısında ya da yabancı para karşısında neredeyse sabit tutmak için döviz alımları yapıyorsunuz, bu döviz alımlarını da strelize ediyorsunuz. Sterilize ederken bu sterilizasyon tam gerçekleşmeyebiliyor. Neden? Çünkü sterilizasyonu yapmak için ya ters repo yapacaksınız ya da hazine bonosu satacaksınız. Bu da bir süre sonra hazine bonosunun üzerindeki faizleri artırdığı için bankaların bilançosunda yüksek faizli bonolardan dolayı bir genişleme etkisi yapacaktır, bir parasal genişlemeye yol açacaktır. Dolayısıyla orada, sterilizasyonun tam anlamıyla likidite fazlasını tamamiyle emdiğini söylemek çok doğru değil, oraya bir bakmak gerekiyor.

İkinci nokta, ilk cümlede söylemiştim yalnız bırakılıyorsunuz diye. BDDK'nin mutlaka devreye girmesi lazım. Bakın, sizin sunumunuzda da gördüm, döviz cinsinden krediler artmaya başladı. İnsanlar dövizin uzun bir süre artmayacağını gördükleri için döviz cinsinden kredi almaya başladılar, bankalar yabancı para cinsinden kredi vermeye başladılar. Biz geçmişte bunun çok kötü örneklerini gördük yani bir restoran zincirinin döviz cinsinden borçlandıktan sonra kura bir şok geldiği zaman aslında işleri iyi giderken iflas ettiğini gördük. O yüzden, benim buradan -Merkez Bankasını biz bugün burada ağırıyoruz ama- Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumuna da bir çağırım var: Merkez Bankasına bu süreçte mutlaka yardım etmesi lazım. Bizim oluşabilecek olan, geçmişte krize yol açan, sektörde firmaların iflaslarına yol açabilecek olan gelişmeleri öncesinden kestirmemiz lazım. Bununla ilgili bizim bir tecrübemiz var zaten. O yüzden, BDDK'nin mutlaka devreye girmesi lazım.

Sonra, mesela swap'lara karşı zorunlu karşılık getirme gibi sıcak paranın yönetilmesinde size yardımcı olabilecek olan çok basit uygulamaları mutlaka devreye sokmanız gerekiyor çünkü geçmişte çok örneğini gördük; Türk lirası değerlenir, enflasyon biraz düşmeye başlar, onunla beraber cari açık artar ve biz bunun çok uzun bir süre devam edeceğini zannederiz ama ondan sonra siyasi ya da değil bir tetikleme olur ve onun sonucunda da bir kur krizi ve enflasyon tekrardan artar. Bu döngünün tekrarlanmaması için mutlaka BDDK'nin ve diğer ilgili kurumların düzenleme yapması ve size yardımcı olması gerekiyor. Üstelik bu dış ticaret açığında son dokuz ayın -gördüğüm kadarıyla- ay bazında en yüksek dış ticaret açığına ulaştık. Her ne kadar siz sunumunuzda cari işlemler açığında herhangi bir risk görmediğinizi söyleseniz de hem tüketim mallarının ithalatında bir hız kesme olmaması hem de son açıklanan dış ticaret açığı verisinin, aylık dış ticarete çevirisinin yüksek olması bizi bu konuda biraz tedirgin ediyor.

Beklentinin kırılma meselesine geldiğimiz zaman da finansal piyasa sizin dezenflasyon programınızı satın aldı, bunu bekliyorduk ama bizler de siyasetçi olarak hane halkı tarafında dolaştığımız zaman enflasyonun çok düşeceğine dair bir beklenti yok. Bu da tam anlamıyla sizin suçunuz değil ama ekonomi yönetiminin suçu. Neden dersenez, özellikle dar ve orta gelirli vatandaşların tüketim sepetlerinin çok önemli bir bölümünü oluşturan gıda fiyatlarında bir iyileşme yok, kiralarda da yok. O bakımdan, sizler finans piyasaları tarafında, beklentilerde iyileşme görürken bu dezenflasyon programından en fazla orta uzun dönemde yararlanmasını beklediğiniz dar ve orta gelirli grupta beklentiler tarafında çok fazla bir iyileşme yok. Çok geniş bir literatür vardır bununla ilgili; bu beklentilerin iyileşmesi için sizin dezenflasyon programının dar ve orta gelirli gruplar tarafından satın alınmasını sağlamanız gerekir. Bu da sosyal yardımları kesmemenizi gerektirir, bu da tabii sizin muhatap olduğunuz bir şey değil, Hazine ve Maliye Bakanlığının ama bir şekilde de talebin kısılması gerekiyor. Peki, biz dar ve orta gelirli vatandaşların hayatını daha zorlaştırmadan talebi nasıl kısacağız? Üst orta gelirli vatandaşların üzerindeki vergileri artırmamız lazım yani finansal sermayenin vergilendirilmesi lazım. Bu konuda ben hem Cumhuriyet İttifakı'nın hem de muhalefet partilerinin Hazine ve Maliye Bakanlığına daha fazla baskı yapması gerektiğini düşünüyorum yani eğer bizler bir tarafta talebi keseceksek bunun dar ve orta gelirli vatandaşların olmaması gerekiyor, onların hayatını daha rahatlatacak olan tarım reformu konusunda Tarım ve Orman Bakanlığına baskı yapmamız lazım ama aynı zamanda biz bir gelir kalemi yaratacaksak, talebi kesip bir gelir kalemi yaratacaksak bu vergilerin de finansal sermayeden alınması lazım. Geçen haftaki görüşmeler o bakımdan çok ilginçti. Burada hepimiz hatta AK PARTİ Milletvekili Sayın İsmail Güneş'le bile...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Hocam, açıyorum mikrofonunuzu.

Buyurun.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - ...finansal sermayenin vergilendirilmesi konusunda hemfikir olduk ve ondan sonra sosyal medyada hepimiz lince uğradık yani ben uğradım en azından “Neden bitcoinin vergilendirilmesini istiyorsunuz?” diye. Bir an önce bizim bunlara başlamamız gerekiyor. Talebin üst gelir grubunda kısılması, vergi harcamalarının etki analizi yapıldıktan sonra sosyal ve iktisadi etkisi yüksek olmayan şeylerin vergi muafiyet ve istisnalarının kesilmesi gerekiyor ve Merkez Bankası ile Maliye Bakanlığı arasındaki koordinasyonun bu açıdan en üste çıkması gerekiyor.

İki tane şeyle bitireceğim. Bunlardan bir tanesi, son dönemde benim de takip ettiğim araştırmacıların, ekonomistlerin önemli bir kısmı kâr enflasyonundan bahsediyor, biraz önce sayın milletvekili de bundan bahsetti. Gerçekten de hisse senedi piyasasına baktığınız zaman şirketlerin kâr marjlarını oldukça önemli ölçüde arttırdığını görüyorsunuz. Burada çok değerli araştırmacılarınız var, ben

Merkez Bankası Başkanı olarak size soruyorum: Bir kâr enflasyonu çalışmanız var mı? Gerçekten bu fiyatların, görelî fiyatların çok oynak olduğu dolayısıyla insanların neyin pahalı, neyin ucuz olduğunu çok anlamadığı bir dönemde, bir kısım bunu fırsat bilip bir kâr enflasyonuna yol açıyor mu? Bence bu önemli çünkü daha iki hafta önce, üç hafta önce Türkiye’de üretilen bir beyaz eşyanın Türkiye’deki satış fiyatının yurt dışından daha pahalı olduğuna dair gayet önemli resmî belgeler vardı. O bakımdan, bunun ben önemli olduğunu düşünüyorum.

İkinci nokta da şu: Sizin başarılı bulunduğum sunumunuzda başarısız bulunduğum bir slaytınız vardı, orada hizmet fiyatlarını regresyonla açıklamaya çalışıyordunuz. Teknik taraflarına girmeyeceğim “OLS”dir, “Endogeneity bias” onlara girmeyeceğim ama orada şunu söylüyordunuz: Net asgari ücretin hizmet fiyatları üzerindeki etkisi küçüktü. Yani ne demek istiyorum? Asgari ücretteki artışın en azından...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun Hocam.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Asgari ücretteki net asgari ücretteki artışın hizmet sektöründeki fiyatlar üzerindeki etkisini, diğer bağımsız değişkenlerden, açıklayıcı değişkenlerden daha düşük bulmuştunuz. Bu konu oldukça önemli çünkü bugün bununla ilgili bir açıklama da oldu Türkiye İhracatçılar Meclisi Başkanından. Şimdi, asgari ücrete bir düzenleme geliyor. Sizin Merkez Bankası olarak bununla ilgili çok detaylı araştırmalarınız var ve bazılarında da beraber uzmanlık tezi yazmaktan dolayı kendimi şanslı hissettiğim orada bir sürü araştırmacı var, bu çocukların hepsi bu konuyu Türkiye’de en iyi bilenler. Asgari ücretteki bir artışın enflasyona etkisinin yüksek olacağını düşünüyor musunuz? Sizin Merkez Bankası olarak bu konudaki görüşünüzü biz çok merak ediyoruz.

Teşekkür ederim, sağ olun.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – Zor bir soru.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ümit Hocam bugün çok zor sorular soruyor değerli arkadaşlar.

Dolayısıyla Sayın Özlale’ye teşekkür ediyorum.

Sayın Temurci, hazırsanız sizin mikrofonunuzu açıyorum.

Buyurun lütfen.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Merkez Bankamızın çok Kıymetli Başkanı, değerli bürokrat arkadaşlar, basınımızın çok kıymetli mensupları; ben de hepinizi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Değerli Başkana ve ekibe tekrar yeni dönemde başarılar diliyorum.

Tabii, Merkez Bankamız şu anda sadece iktidarın değer, bence milletin de çekmiş olduğu bütün dertlerin merkezindeki sorunu çözmekle sorumlu. Belki ülkedeki ekonomik sıkıntıları, özellikle şu andaki hayat pahalılığını sizler oluşturmadınız. Rasyonel olmayan politikalarla öyle bir noktaya geldik ki şu anda bir yıl önceyle karşılaştırıldığında Haziran ayında sanıyorum 2023’te yüzde 38-39’larda enflasyon, şu anda yüzde 75’le siz bir sunum yapıyorsunuz. Şimdi, dolayısıyla sorumluluğumuz çok büyük.

Ümit Hoca asgari ücretle başladı, ben de asgari ücrette bir hatırlatma yapmak isterim doğrusu. Yani Merkez Bankamız öyle büyük bir sorumluluk üstlenmiş durumda ki 2021 yılı sonunda, yanlış hatırlamıyorsam 2.826 lira olan asgari ücret bugün 17 bin lira. Bazı ziyaretlerimizde vatandaşlar “Şu zamları geri alın, 2.826 liraya biz razıydık, daha fazla gıda alabiliyorduk.” diyorlar. Şimdi, tabii, bu 17 bin lira asgari ücretin açıklandığı dönemden sonra beş aylık bir süre geçti ve şu anda, bu ülkede açlık

sınırı 19 bin lirayı geçti. Biraz önce de ifade edildi, yoksulluk sınırı 62 bin TL'yi geçti. Şimdi, böyle bir tabloda fiyat istikrarını sağlamak, sürdürmek, buradaki performans, dediğim gibi, sadece Merkez Bankamızı değil, sadece iktidarı değil, 85 milyonu ilgilendiren çok hayati bir mesele. Lütfen bunu bir soru olarak da algılayın.

Şimdi, yaz aylarına giriyoruz ve bir önceki sunumda Gaye Hanım da ifade etmişti, zaten bir dezenflasyonist süreç planlandı. İnşallah, o yüzde 38 gerçekleşir ama biliyorsunuz, yüzde 36 ve yüzde 42 arasında bir bandı vardı, enflasyon bandı vardı, hani biz yüzde 42'ye de razıyız; inşallah, dediğiniz rakam gerçekleşir. Burada, bütün sunumlarda ve sizlerin ifadelerinde de aynı bilgiyi almış oldum. Yani uygulanan para politikasını, sıkılaştırma politikalarını şu andaki enflasyonun seyrindeki temel neden olarak ortaya koyuyorsunuz. Sayın Başkan, şunu merak ediyorum: Buradaki -yani şu yaz aylarında düşme meselesinde- baz etkisinin aslında bu politikalardan çok daha önemli olduğunu vurgulamak gerekmez mi? Çünkü bir önceki dönemle karşılaştırıyoruz, ben burada baz etkisinin sanki biraz daha fazla etkili olduğunu düşünüyorum.

Tabii, sunumunuzda faizlerle ilgili bir merdiven gösterdiniz bize gerçekten yüzde 8,5'ten yüzde 50'ye çıkan, yüzde 41,5 faizler artmış ama enflasyon yüzde 75'lerde. Şimdi, ben özellikle burada enflasyonla ilgili olarak şöyle bir şeyin artık Merkez Bankamız tarafından yapılması gerektiği kanaatindeyim: Açıklanan enflasyon oranları... Ben şu anda bu ülkenin vatandaşının en temel iki sorunu olduğunu düşünüyorum: Bir, gıda; iki, barınma. Burada, elbette, işte, konut, kira, buralarda bir yumuşama oldu; inşallah, daha gevşeme olur. Ancak bu gıda meselesi... Şimdi, bakıyoruz, bazı kurumlar gıda enflasyonunu aylık -yani en az açıklayan- yüzde 5, yüzde 5,5 açıklıyor, yüzde 6 açıklayan da var ama TÜİK en son yüzde 1,69 açıkladı; yanlış hatırlamıyorsam. Ya, burada artık Merkez Bankamızın şeffaflık gereği mutlaka bu enflasyon sepetini, buradaki ürünleri, burada oluşan fiyatları... Çünkü Merkez Bankamız eğer doğru verilerle hareket etmezse doğru para politikaları uygulayamaz yani burada bence TÜİK'in de bu suçlamadan kurtulabilmesi, Merkez Bankamızın inandırıcılığını, güvenilirliğini daha yüksek bir seviyeye çekmek için bu artık gerekli.

Şimdi, çok bahsedilmedi, ben bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Şu anda yaşamış olduğumuz ekonomik sıkıntıların merkezinde de -yani işin çok teorisine girmek istemem- Hazine ile Merkez Bankamız arasında malum 2019'larda yapılan anlaşmayla, bu arka kapı operasyonlarıyla, işte, bir 128 milyar dolar hikâyesi vardı. Doğruydum, yanlıştı; buralara girmiyorum ama sonuç itibarıyla, öngörülebilirlik, şeffaflık, verilerin doğru olması, Merkez Bankamız bir şey söylediği zaman... Bakın, burada toplantılar yapıyoruz, Merkez Bankası ve Hazine toplantıları basın en fazla ilgi gösterdiği toplantılar çünkü vatandaşa buradan cebiyile ilgili bir şeyler söylüyoruz. Dolayısıyla çok farklı hesaplamalar yapılıyor, birçok ekonomist farklı rakam söylüyor ve şu anda bu rakamın 400 milyar doları yani Merkez Bankasının arka kapı operasyonlarıyla 400 milyar doları -buna 128 milyar dolar da dâhil- aştığına dair çok fazla yazı okuyoruz. Bununla ilgili olarak bence bunu da artık Merkez Bankamızın bu kısa vadeli operasyonlarda daha şeffaf hâle getirmesi gerekir diye düşünüyorum.

Para politikasında bence şu anda şöyle bir sorunuz var, baz etkisini söyleme nedenim o: Evet, işin para politikası tarafında çok etkin, yetkin bir kadro olduğuna inanıyorum, başarılar diliyorum çünkü sizin başarınız bu ülkenin başarısı olacak ama temel sorun, faizler, enflasyon, burayla ilgili yaptığımız parasal bazı işlemler; bunlar önemli ama maliye politikası ve üretim, yatırım, istihdam ve büyüme konusunda bence çok büyük bir sıkıntı yaşıyoruz. Ben tarımda, sanayide ve birçok alanda bu konuda ayrıca, Merkez Bankamızın fiyat istikrarını sağlamak dışında böyle tavsiye şeylere ihtiyacı olduğunu düşünüyorum belli noktalarda. Yoksa sadece "faiz artışları" diyoruz mesela, siz de sunumunuzda söylediniz; doğru, kur korumalı mevduatın azalmasına sebep oldu, tasarrufları artırdı yüksek faizler,

yabancı para cinsinden tutulan rakamlar düşmüş oldu ama yüksek faizin hem bireylerin kullanmış olduğu kredilerde hem ticari kredilerde piyasadaki daraltıcı etkisinin istihdam üzerinde, üretim üzerinde nasıl büyük bir soruna sebebiyet verdiğini düşünüp para ve maliye politikasının çok daha fazla eş güdüme ihtiyacı var. Evet, ihracat artıyor yani sonraki aylarda dış ticaret açığında düzelme olacağını düşünüyorum ben ama... Bu önemli çünkü ülke risk priminde çok önemli iyileşmeler elde edildi, onun için de ayrıca tebrik ediyorum.

Şöyle bir şeyle bitirmek istiyorum: Ya, bu kur korumalı mevduat... Şimdi, kur korumalı mevduatla ilgili olarak -rakamları detaylı vermeyeyim- ortalama kur 16,5 olarak alındığında bizim devletimiz kur korumalı mevduata sadece 2022 yılında 10 milyar doların üzerinde bir ödeme yapmış. 2023'te, biz burada en son toplantı yaptığımızda -bu rakamlar size devredildi, şu andaki zarara girmeyeceğim ama- Hazinesinin ve Merkez Bankasının 2022 ve 2023 yılında ödemiş olduğu toplam rakamın -bazı makalelerden, yapılan birtakım değerlendirmelerden- 47,8 milyar dolar olduğundan bahsediliyor; bu, dehşet bir rakam yani 1,5 trilyonluk bir rakam. Şimdi, şayet bu doğruysa -şu anda benim elimde bakanlıklarımızın 2024 yılı bütçeleri var yani birçok bakanlığımızın 30 milyar TL, 40 milyar TL, 60 milyar TL bütçesi var; Milli Eğitim Bakanlığımızın bütçesi 1 trilyon 90 milyar lira, Sağlık Bakanlığımızın bütçesi 730 milyar lira, afete ayırdığımız para 660 milyar lira- bütçe açığı 2 trilyon 7 milyar TL olan bir ülke kur korumalı mevduata sadece iki yılda 1,5 trilyon lira para ödemişse ve bu yük şu anda Merkez Bankamızın üzerinde ise ben şunu merak ediyorum doğrusu Sayın Başkan: Elimizde bir projeksiyon var mı? Çünkü bu ülke, bu devlet sonuçta bütçelerle yönetiliyor. Bakın, gelir bütçesi 2024'te yanlış hatırlamıyorsam 8,5 trilyonu. 8,5 trilyon gelir bütçesi olan bir ülke 1,5 trilyonu iki yılda bir yere ödemişse bizim Merkez Bankası Başkanımızın... 2024'ün Mayıs ayı sonuna kadar kur korumalı mevduata ne ödeme yapıldı, 2024 yılı ödeme projeksiyonumuz tahmini nedir ve bu beladan, bu yükten bu devlet ne zaman kurtulacak; bizim bunu bilmemiz lazım çünkü burada olağanüstü yanlış işler yapıldı. Dediğim gibi, yanlış politikaların cevabını belki siz vermek zorunda kalıyorsunuz ama ben gerçekten çok büyük anlamda şu anda bu ülkede çektiğimiz sıkıntıların merkezinde...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Toparlıyorum Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – 2020-2021'den bu yana uygulanan yanlış politikalar ülkeyi çok farklı bir yere taşımış oldu. Bu konuda da bu projeksiyonu sizden duymak isterim.

Son olarak -değinildi ama ben başka bir alana girip söyleyeceğim- şu sıcak para meselesi... Bakın, döviz döviz olarak getirip burada iki aylık yüzde 17 getiriden bahsetmeyeceğim. Şu anda TL'nin değerli olduğunu herkes yazıp çiziyor, birçok ekonomist arkadaş da bizlerle birlikte aynı şeyi söylüyor. Ben şöyle bir değerlendirmede bulunayım: Bu ülkeye 10 milyon dolar para getirip, bugün Türk lirasına çevirip, eğer iki üç ay içerisinde orada elde edeceğiniz getiriye alıp, tekrar döviz döviz dönüp çıkarsanız olağanüstü bir getiri elde ediyorsunuz; Türkiye şu anda sıcak para cenneti hâline dönmüş oluyor. Dolayısıyla biz burada bazı önlemler almak zorundayız çünkü Türkiye bu şekilde çok ciddi döviz çıkışlarına sahne olabilir -biraz önce Ümit Hoca da ifade etti- sadece döviz demiyorum, TL'ye çevirerek de böyle yüksek bir getiri elde edilebilir; şu anda Türkiye ekonomisi ve Türkiye bütçesi maalesef bunu kaldıracak durumda değil.

Ben tekrar sizlere ve ekibinize başarılar diliyorum; Allah yardımcınız olsun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Aksu, buyurun lütfen.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, çok değerli milletvekilleri, Merkez Bankamızın Değerli Başkanı ve yöneticileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkan, sunumunuz için teşekkür ediyorum; yeni görevinizde ekibinizle beraber başarılar diliyorum.

Fiyat istikrarını sağlama görevi kuşkusuz diğer politikalarla beraber bütünlük olarak değerlendirilmesi, düşünülmesi gereken bir şey. Böyle olduğu vakitte geldiğimiz noktaya gelmeden evvel küresel ekonomide ve Türkiye’de neler yaşandı, bunlara da bir göz atmakta fayda var diye değerlendiriyorum.

Biliyorsunuz, dünya bir pandemi süreci yaşadı. Bu süreçte üretim çarkları durdu, emtia fiyatları arttı, küresel ekonomiye olduğu gibi Türkiye ekonomisine de bunun önemli yansımaları oldu. Devamında, Ukrayna-Rusya Savaşı, diğer jeopolitik riskler, ayrıca bize özel bir mesele olarak 15 Temmuz ve sonrasında bize yönelik ekonomik operasyonlar, yine, 2023’ün 6 Şubatında çağın en büyük felaketlerinden biri olan Kahramanmaraş merkezli depremler ve bunlara ilave olarak da Türkiye’nin uzun yıllardır yürüttüğü terörle mücadele Türkiye’nin ekonomisini değerlendirirken gözden uzak tutulmaması gereken, dikkate alınması gereken hususlardır diye düşünüyorum.

Her şeye rağmen, tüm bu gelişmelere rağmen Türkiye birçok bakımdan dünyadaki emsali ülkelerden pozitif yönlü ayrılmayı başarmış bir ülkedir. Türkiye, en çok büyüyen, en çok istihdam yaratan, ihracat rekorları kıran, en az borçlu ülkelerden biridir. Son açıklanan çeyrek verilerine bakıldığında zaman sürdürülebilir büyümeye dönük önemli gelişmelerin de olduğunu görüyoruz. İhracatın katkısı ilk defa pozitifte döndü. PMI verileri -50 civarında alt-üst bir miktar değişmekle beraber- istikrarlı bir seyir izliyor. Sanayi üretimi kapasite kullanım oranı tarihi seviyelerinde devam ediyor. İhracat artarken ithalatımız azalıyor, dış ticaret açığı azalıyor, cari açık düşüyor, risk primi düşüyor, Merkez Bankamızın rezervleri artıyor, yatırım ortamı iyileşiyor ve ülkemize girişler artıyor. Bütün bunlar maliye politikası tedbirleriyle de destekleniyor. Son yapılan kamuda tasarruf tedbirleri programı bu anlamda ve yine Ticaret Kanunu’nda yapılan, Perakende Ticaret Kanunu’nda yapılan değişikliklere ilişkin kanunun da bu anlamda bu politikaları destekleyen politikalar, politika unsurları olduğunu değerlendiriyoruz. Bütün bunların sonucunda iç ve dış ekonomik aktörlerin Türkiye ekonomisine, uygulanan programa güveninin arttığı da açık.

Önümüzdeki günlerde vatandaşımızın tek beklentisi enflasyondaki gerilemeyi görmek, bu da inşallah önümüzdeki aydan itibaren hissedilecektir. Kuşkusuz, Türkiye büyüme ve kalkınma hedeflerine de ulaşmak durumundadır. Türkiye’nin bu anlamda yatırımı, üretimi, istihdamı ve ihracatı artırma hedeflerinden taviz vermeden, enflasyonu düşürme, cari açığı azaltma politikasını da kararlılıkla sürdürmesi gerekir. Eş zamanlı olarak politikaların özellikle dar ve sabit gelirli vatandaşlarımızı destekleyecek şekilde yürütülmesi de son derece önemlidir. Enflasyonun düşmesi, kuşkusuz, gelir dağılımı adaletini sağlama yönünde önemli bir katkı sağlayacaktır. Uygulanan tüm bu politikaların sonucunda ülkemizin kalkınması, milletimizin refah ve huzurunun artması mümkün olacaktır. Diğer ekonomik ve sosyal politika tedbirleriyle birlikte 2053 yılında lider ülke ve küresel güç Türkiye ülkümüzün altyapısı da böylece adım adım inşa edilecektir diye değerlendiriyoruz.

Sunumunuz için tekrar teşekkür ediyorum.

Herkese saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Güneş...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Başkanım, çok değerli milletvekillerimiz, Merkez Bankasının Değerli Başkanı, değerli bürokratları ve basın mensupları; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, Merkez Bankası Başkanlığına seçilen hemşehrim Fatih Karahan'ı tebrik ediyorum. Tabii, Uşaklı olması bize gurur veriyor. Tabii, Uşak'tan bürokrat çok az çıkıyor, çıkınca da Merkez Bankası Başkanı çıkıyor. Bu tesadüf mü? Tabii ki değil, tesadüf değil. Tabii, Uşak'ı bilmeyenler "Niye Merkez Bankası Başkanı Uşak'tan çıkıyor?" diye düşünebilir. Tabii, Uşak, Lidyahıların yaşadığı yani ilk parayı bulanların yaşadığı bir şehir, aynı zamanda altın rezervinin büyük olduğu bir şehir. Tabii, ta Lidyahılar döneminde altın çıkarılıyor ve bu Lidyahıların Karun Hazinesi de bizim arkeoloji müzesinde hâlâ sergilenmektedir. Diğer taraftan, altın rezervi olarak ve altın üretimi olarak Uşak hem Türkiye'de hem de Avrupa'da 1'inci sıradadır. Tabii, bu anlamda baktığınız zaman Merkez Bankası Başkanının Uşaklı olması tesadüfi değildir yani.

Diğer taraftan, tabii ki Osmanlı Dönemi'ne baktığımız zaman, gerçekten de ilk defa Osmanlı Dönemi'nde Kırım Savaşı'ndan sonra işte borçlarının ödenmesi için banka kuruluyor ama tabii, o dönemlerde bankaların sahipleri genelde yabancılar oluyor. Cumhuriyet tarihiyle beraber, 1930'da kanun çıkarılıyor, 1931 yılında da Merkez Bankası kuruluyor. Tabii ki "Merkez Bankasının görevleri ne?" dendiği zaman "En önemli görevi fiyat istikrarı ve enflasyonla mücadele." deniliyor. Tabii, son dönemde enflasyon çok yüksek oldu. Bu enflasyon tabii ki hem bizim finansal istikrarımızı bozuyor hem ahlakımızı bozuyor hem de fakirlerden zenginlere indirekt yolla bir para transferini oluşturuyor.

Tabii, "Bu enflasyonu bizim uyguladığımız politikalar mı oluşturdu?" dersiniz, muhalefete bakarsanız öyle ama işin özüne baktığınız zaman öyle değil arkadaşlar. Tabii, bunun altında uluslararası bir yapı var. Ne yapısı var? Dünyadaki geçerli para birimi nedir? Dolarıdır. Dolarınız olmazsa bugün ne petrol alabilirsiniz ne doğal gaz alabilirsiniz ne de diyelim ki uçak alabilirsiniz; dışarıdan ithal edeceğimiz hiçbir şeyi alamazsınız. Dolayısıyla Türkiye'nin bir cari açık problemi var, esas mesele bu. Cari açığınız 2023 yılında 45 milyar dolarmış, 2024 Mayıs ayı itibarıyla 31 milyar dolar yani size sürekli bir para girmesi lazım ki piyasalar istikrarlı olsun. Çünkü biz serbest döviz kuru veya sabit döviz kuru... Bir dönem sabit döviz kuru izlemiştir, daha çok serbest döviz kuru izliyoruz ve dolayısıyla da serbest döviz kuru izlediğimiz dönemlerde bizim ülkemizde en önemli problem, yurt dışı alıcılarından başka yurt içinde de 1980'lerden, rahmetli Özal'dan sonra ve dövizin taşınmasının serbest bırakılmasından sonra, mevduat açılabilmesinden sonra Türkiye'de ikili para sisteminin olması bizim en büyük dezavantajımızdır. Eğer burada siz politikalara bağlarsanız bunu hata yaparsınız. Yani burada esas problem, diyelim ki yabancılar belki bir döviz alıyorsa, dolar ve euro alıyorsa bizim Türk vatandaşları da onlardan daha fazla alıyor ve biz dövizle mücadelede istediğimiz şekilde mücadele edemez duruma geliyoruz ve en büyük problem de dediğim gibi, bu vatandaşların döviz cinsinden mevduat açmasının serbest bırakılması.

Bu, bizim özellikle döviz ihtiyacımız olduğu dönemlerde bize sıkıntı oluşturuyor. Şimdi, işte diyelim ki enflasyon olduğu dönemlerde ne diyorlar? İşte, "Faizleri yükselt, ondan sonra sıcak para Türkiye'ye gelsin, ondan sonra yüksek faizde burada kalsın, ondan sonra dövizler de çok sıcak para girdiği için belli bir oranda yerinde dursun, ondan sonra faizden elde ettiği geliri dövizle döndürsün ve çıksın gitsin." diyor muhalefet de hep bu politikayı savunuyorlar. Bu politika doğru mu? Baktığınız zaman, günü kurtarma açısından doğru arkadaşlar, günü kurtarırsınız.

Ben tabii, ekonomist değilim, karşı tarafta ekonomist arkadaşlar var ama saygısızlık olmasın, ben böyle düşünmüyorum bu işi. Biz bu yapıyla mücadele edebilmek için... Yani diyelim ki siyasi istikrarsızlık olabilir veya diyelim ki döviz açığınız fazla olabilir veya dışarıdan başka ülkeler size

ekonomik komplo düzenleyebilir, bu gibi durumlarda döviz gelmediği zaman, cari açığınız olduğu müddetçe bu problemlerle hangi hükümet olursa olsun karşılaşır; ondan sonra, döviz fiyatları yükselir, döviz fiyatları yükseldiği için enflasyonu yükseltir, enflasyon yükseldiği için piyasanın dengesi bozulur. Bizim buna başka bir çözüm yolu bulmamız gerektiğini ben düşünüyorum. Dolayısıyla da burada nasıl bir çözüm yöntemi bulunabilir diye baktığım zaman, vatandaşlar... Tabii ki burada bir çözüm sistemi şöyle olabilir: Belki dalgalı kurdan vazgeçebiliriz, sabit kura da geçmeyiz, sadece, işte Türkiye'deki enflasyondan Amerika Birleşik Devletleri'ndeki enflasyonu çıkardığınız zaman oluşan enflasyon oranında, sabit olarak, aylık olarak döviz kurunu diyelim ki devlet belirleyebilir; kimse de döviz yükselecek, düşecek derdine düşmez, enflasyon oranında artıyor diyebilir.

Yine de bu sistem bizi tamamen garantiye alır mı? Şimdi, bu sistem bizi yine de tamamen garantiye almaz diye düşünüyorum ben, talep fazla olduğu zaman yine... Çünkü bizim rezervimiz diyelim ki 130 milyar dolar değil... Benim bildiğim kadarıyla, Rusya'nın 300 milyar dolar rezervi vardı. Orada bile enflasyonu, diyelim ki, çok fazla yükselttiler ve o rezerv bile Rusya'ya yetmedi arkadaşlar. Dolayısıyla da burada yapılabilecek şey belki -saygısızlık olmasın Sayın Başkanım, tabii, tam bilemiyorum ama- en azından Türklerin, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bu gibi durumlarda döviz yönelmesini önlemek adına diyelim ki dövizle eşit bir Türk dijital para çıkarabilir misiniz, dövizle eşit dijital Türk parası... Diyelim ki millet yatırımını daha çok buralara yapsın ve döviz peşinde koşmasın, döviz almasın ve dolayısıyla da piyasaları onlar dalgalandırmasın. Ben bunu çok önemli görüyorum. Eğer biz bunu yaparsak tabii ki vatandaşlar kendi dijital Türk parasına yatırım yapacak, Türk parasının da değer kaybetmeyeceğini bilecek ve dövizle de eşit olacak. Dolayısıyla da bizim döviz tutmamıza hiç gerek olmayacak. Yani yabancının parasını biz niye kendimizde tutalım, niye rezerv edelim? Dünyada bizim ülkemiz gibi vatandaşlarının yabancı para mevduatı açtığı kaç ülke vardır, ben bilmiyorum, yani ben bunu soruyorum. Eğer biz bunları yapabilirsek tabii ki çok iyi olur. Tabii ki piyasa bir kere bozulduğu zaman bu piyasayı düzeltmek zor. Tabii ki burada sadece girdilerin maliyeti artmıyor, ahlak bozuluyor, ahlak bozulduğu için de aylık olarak sürekli bazı ürünlerin fiyatlarına zam yapıyorlar, dolayısıyla da bu birbirini tetikliyor.

Şimdi, biz asgari ücreti nereden nereye getirmişiz, onu sordu arkadaşlar. Gerçekten de asgari ücret, işte, iktidar olduğumuz zaman, dolar bazında 130 dolarlardan -bugün hesapladım ben- bugün 531 dolar. Tabii belki alım gücü olarak çok yüksek gibi görünmeyebilir, yüksek olduğunu iddia etmiyorum ama bir taraftan da sizin dünyaya mal satmanız lazım. Dolayısıyla dünyayla rekabet etmeniz lazım, bunu da düşünmeniz lazım. Yani gönül ister ki... Bir taraftan da baktığınız zaman, bize en büyük zarar nerede dokunmuştur dersiniz mesela, işte, sıcak para girdiği için, o dönemde, bizim ilk on yılımızda çok fazla para girdiği için dövizin uzun süreli yerinde kalması... Belki o günlerdeki sıcak para girişlerinin ve dövizin uzun süre yerinde kalmasının bedelini bugün biz ödüyoruz gibi geliyor bana. Dolayısıyla da bu, sadece AK PARTİ'nin meselesi değil, Türkiye'nin meselesi arkadaşlar, eğer işin kolayına kaçarsanız "Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan faizleri yükseltti, düşürdü; bundan oldu." dersiniz bu işin kolaylığıdır. Şimdi, şöyle bir şey: Sayın Cumhurbaşkanımızın uyguladığı politika eğer sizin döviz rezerviniz yeterli olsaydı, yüksek olsaydı başarıya ulaşırdı, tüm dövizleri karşılardınız, faizi düşük tutardınız dolayısıyla enflasyon da düşük olabilirdi diye ben düşünüyorum. Tabii, bunun bize zararı olmuş mudur, olmuştur. Faydası olmuş mudur? Türkiye böyle bir Covid sürecinden sonra önemli derecede büyüyen ülkeler arasına girmiştir ve üç yılda 3 milyonun üzerinde bir istihdam artışı olmuştur; bunlar faydaları arkadaşlar. Tabii ki bir politikanın faydaları olduğu gibi zararları da oluyor yani politikada benim gördüğüm kadarıyla "Şu politika tam doğrudur." demek mümkün değil diye ben düşünüyorum.

Tabii ki Başkanımızın sunumunda ben şunu görüyorum: Sıkı para politikası uygulayacaklar, talebi azaltacaklar ve talep azalınca dolayısıyla malların fiyatları da düşecek, enflasyon da düşecek.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Bitiriyorum Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Dedğim gibi, ben bu hastalıklara bir daha yakalanmamamız için Türkiye’nin köklü çözümler bulması gerektiğini düşünüyorum.

Allah yardımcınız olsun diyorum, başarılı olmanızı canıgönülden istiyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Bakırhoğlu...

Buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, İsmail Bey, Değerli İsmail Bey sıcak paranın bu ülkeye geçmiş yıllarda ne kadar zarar verdiğinden bahsetti ancak içinde bulunduğumuz durumda da çok ciddi bir sıcak para girişi olduğu söylenmekte, işte “carry trade”den bahsedilmekte.

Şimdi, sizin yıl sonundaki dolar tahminiz 38,78; tahmini, benim bildiğim kadarıyla. Standard&Poor’s’un 32. Yani şu an kur 32, yıl sonunda da kurun 32 ile 38 arasında olacağı tahmin ediliyor. Ben şöyle çok basit bir hesap yaptım yani rakamlarım da internete girdiğim zaman bankaların mevduat faizlerinden bir hesap çıkardım. Bugün 1 milyon doları bozduğumuz zaman 32 milyon lira yapıyor. Bunun altı aylık faizini hesaplıyorsunuz; 38,78’e böldüğünüz zaman yüzde 17 gibi bir rakam çıkıyor, dolar üzerinde yüzde 17’lik bir artış söz konusu. Eğer Standard&Poor’s’un tahmini doğruysa yani 32 olacaksa yıl sonunda dolarda yaklaşık yüzde 25’lik bir fark var yani bu çok ciddi bir... Yani, evet, şu anda rezervler artıyor, sizin verdiğiniz rakamlarda çok ciddi portföy girişlerinden bahsediyorsunuz, 19 Nisan ile 24 Mayıs arasında yaklaşık 8,5 milyar dolarlık bir portföy girişinden bahsediliyor, bu rakamlar ciddi rakamlar fakat bu paranın çıkması hâlinde, çıkışı hâlinde de ödenecek bedellerin de çok yüksek olacağı manası da görülüyor çünkü çok ciddi... Faiz, şu anda herhâlde politika faizi olarak dünyada en yüksek ülkelerden bir tanesiyiz; ya birincisiyiz ya ikincisiyiz. Bu, ileride çok ciddi bir problem gözükecek.

Evet, cari yani dış ticaret açığında iyileşmeler söz konusu. İthalatta bir yavaşlama var; ihracatta da yavaşlama var fakat ithalat da bir yavaşlama var. Fakat ithalatın yapısına baktığımız zaman yani sermaye malları ithalatında oransal olarak bir gerileme var, bunun yanında tüketim malları ithalatında aylar içerisinde çok ciddi artışlar söz konusu. Bu da bu değerli TL’den mi kaynaklanmakta yani Türk lirasının değerli olmasından mı kaynaklanmakta? Buna benzer örnekler de verdiler yani aynı ürünlerin yurt dışında daha ucuz olduğuyla ilgili son günlerde kamuoyunda tartışmalar söz konusu. Bu, yarın öbür gün tam tersi bir etki yapmaz mı? Yani tekrardan bu dış ticaret açığındaki iyileşmeyi, iyimser havayı yarın öbür gün tersine çevirebilir mi? Tüketim mallarındaki ithalat oranının artmasından bahsediyorum.

Ve bir de şeyden bahsetmek istiyorum yani siz burada dediniz ki: “Hizmet enflasyonu manşet enflasyonun çok üzerinde seyrediyor.” Ve bunda da, bu sunumunuzda, genelde hizmet sektörünün emek ağırlıklı olduğundan, ücretlerdeki artışlardan kaynaklandığından ve kiraya duyarlı olduğundan bahsettiniz ve kiralardaki artışlar da konut fiyatlarındaki artışlardan kaynaklandı ki doğrudur, arada bir korelasyon var. Burada, gene sizin, Merkez Bankasının her ay açıkladığı verilere baktığımız zaman, şu

anda Konut Fiyat Endeksi mart ayı verisi 1.230. Evet, bu verilerde de konut fiyatlarında artış hızında bir yavaşlama olduğu söz konusu yani bir önceki aya göre yüzde 1’lik bir artış söz konusu, yılbaşına göre bakarsanız da yüzde 52’lik bir artış söz konusu, manşet enflasyondan daha yavaş bir artış söz konusu. Ancak bu endeks 2017 yılında 100’dü, 2021 yılında da 200’dü, bugün 1.230 yani 6 katlık bir artış var konut fiyatlarında.

Gene sizin verileriniz, metrekare fiyatlarını veriyorsunuz: Mart ayının rakamlarına göre Türkiye’de ortalama bir evin metrekare fiyatı 32 bin lira yaklaşık. Yani 100 metrekare bir ev almaya kalktığınız zaman 3 milyon 200 bin lira gibi rakam söz konusu. Faizlerdeki artışa bakıldığında zaman 2021 yılı ile bugünkü faizleri karşılaştırdığımız zaman da yaklaşık 4,5 katlık bir artış söz konusu. Konut fiyatları 6 kat artmış, faizler yaklaşık 4,5 kat artmış. Hâl böyle olduğu zaman, diyelim ki 100 metrekare bir ev almaya niyetlendiniz, 3 milyon 200 bin lira ortalama fiyat. “Hadi, 2 milyon lira kredi çekelim.” dediniz, o hâlde 4,29’la 2 milyon liraya on yıl vadeli toplamda 10 milyon 363 bin lira para ödeyeceksiniz, on yıl boyunca aylık tutar da 86.500 lira. Bugün, bu ülkede -hadi asgari ücretten bahsetmeyelim, asgari ücretlinin zaten hayali de- ortalama memur maaşlarını baz alalım, bir evde 2 memur olduğunu yani eve 34 bin liradan 68 bin lira gibi bir rakamın girdiğini varsayalım. Bu şartlar altında, asgari ücretlilerin konut sahibi olması zaten hayal, memurlarımızın da yani dar gelirlielerin, sabit gelirlielerin bu oranlarla ev sahibi olması imkânsız. Ben daha önce de aynı örnekleri vermiştim. Yani 1 milletvekilinin bile bu şartlarda 2 milyon kredi kullanıp da 3 milyon liralık bir ev alıp da ev sahibi olması neredeyse imkânsız, zaten bu da rakamlara yansımış durumda.

İpotekli konut satışlarında çok ciddi düşüşler var, konut satışlarında çok ciddi düşüşler var. Neden ben 2021 yılını baz alarak bunu anlattım? Şimdi İsmail Bey’in dediği gibi değil yani 2021 yılında birileri bir yanlış yaptı ki konut fiyatları 6 kat arttı, faizler de 4,5 kat arttı ve bugün ülkemizdeki insanlar çok ciddi bir barınma kriziyle karşı karşıya. Konut fiyatlarındaki artışlar hâliyle kira fiyatlarını da etkilemiş oldu ve çok ciddi bir barınma kriziyle karşı karşıyayız.

Bir de enflasyondan bahsettiniz, grafiklerinize baktık, işte, gelişmekte olan ülkelerde şu anda dünyada ortalama yüzde 5’miş, hedef yüzde 3,5’muş yani 3,5’tan yüksek. Burada herhâlde şunu söylemek istiyorsunuz: Dünyada da enflasyon hâlen büyük bir problem, onu söylemek istiyorsunuz. Gelişmiş ülkelerde de şu anda ortalama yüzde 3; hedeflenen yüzde 2, bizde yüzde 75. Yani şunu söyleyeyim size: Gelişmekte olan bu ülkelerden bizi çıkartın, belki bu adamlar yüzde 3,5 hedefe ulaşırlar; samimi söylüyorum 3,5 hedefe ulaşırlar. Biz burada aykırı değeri, uç değeri; istatistikte aykırı değerler, uç değerler hesaba katılmaz, onları çıkarmak lazım. Bizi çıkarın, Venezuela’yı çıkarın, bir iki ülkeyi çıkarın, gelişmekte olan ülkeler de hedefleri tuttururlar diyorum.

Biraz evvel Eurostat’a baktım. Eurostat’ta Avrupa Birliği’ndeki ortalama enflasyon yüzde 2,6. 27 ülke var, çarparsak 2,6’yla yüzde 70 yani bütün Avrupa Birliği ülkelerinin enflasyonunu alt alta topladığımız zaman Türkiye’deki enflasyon rakamına ulaşamıyoruz. Biz bu enflasyonla uzun süre yaşamak zorunda kalacağız. 2026’da işte tek haneli enflasyon hedefine ulaşacaksınız, ulaşmayı düşünüyorsunuz. Burada, işte yıl sonunda yüzde 38’e düşmesi -enflasyon düşünce- hayat pahalılığımızı mı azaltacak? Yani sizin tahmininiz o şekilde. Türk halkı uzun bir süre daha yüksek enflasyonla yaşamak zorunda kalacak.

Bir de tartıştığımız rakamlar ne kadar doğru? O çok büyük bir problem, çok yanlış veriler üzerinde, çok yanlış setler üzerinden yapılan hesaplamalarla biz bir şeyleri tartışıyoruz çünkü çok farklı sonuçlar çıkıyor. İşte, hatta onunla ilgili bir açıklama yapmıştık. İşte, emeklilerin, dar gelirlielerin gelirleri, maaş artışları TÜİK’e göre, harcamaları ENAG’a göre; biri “Yıllık enflasyon yüzde 75.” diyor, ötekisi de “Yüzde 120” diyor, İTO’nun yüzde 85 zannedersen, en son İstanbul’daki Planlama Ajansının rakamları

da yüzde 80'in üzerinde. Yani burada ciddi bir problem söz konusu ve -inşallah, umarım- bu hedefleri tutturmanızın bile önemli olacağını düşünüyorum ama tuttursanız bile dünyanın çok üzerinde olacak, öyle bir gerçeklikle karşı karşıyayız.

Bir de şeyi sormak istiyorum: Merkez Bankasının 818 milyar liralık zararının ne kadarı kur korumalı mevduattan kaynaklanıyor, mutlaka kur korumalı mevduatın bir katkısı vardır. 2023 yılında bu 818 milyar liralık muazzam zararda kur korumalı mevduatın katkısı nedir?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Akay.

Buyurun lütfen.

CEVDET AKAY (Karabük) – Teşekkürler Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri, çok kıymetli Merkez Bankası Başkanımız, Başkan Yardımcılarımız, değerli bürokratlar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle sunumunuz için de teşekkür ediyoruz.

Bazı sorular soracağım. Şimdi ben vekilimin bıraktığı yerden devam edeyim. Kur korumalı mevduatla ilgili Merkez Bankasına olan yükü sordu. Acaba şu ana kadar kur korumalı mevduattan ne kadar bir yük oluştu Merkez Bankası üstünde? Son güncel hâliyle ilgili verileri bizimle paylaşırsanız sevinirim. 818 milyarlık bir bilanço zararı var, bir de değerlendirme hesabı var; o da 817 milyar civarında. İşte, o da Türk parasının diğer yabancı paralar karşısındaki değeriyle alakalı kesinleşmemiş bir şey olduğu için aktifte değerlendirme hesabında duruyor, 2021 yılından itibaren de hep de gider kalemi olarak karşımıza çıkıyor; kesinleştiği zaman esasında bu da bir zarar oluşturacak, o zaman 1 trilyon 636 milyarlık bir zarardan bahsediyoruz. Tabii ki 2021 yılından bu yana sürekli arttığını da görüyoruz; en son 29 Mayıs itibarıyla ben veriye baktım, orada da 920 milyara çıkmış bu değerlendirme hesabı. Bu kur korumalı mevduata ve bu değerlendirme hesabına nasıl bir çözüm bulmayı düşünüyorsunuz? Ben bunu merak ediyorum, bu çok çok önemli. Merkez Bankası bu yükten nasıl kurtulacak? Buna yönelik somut düşünceleriniz nedir? Onu merak ettim.

Bu bağlamda da tabii, biraz basına da yansıdığı için başka konuyla bağlayacağım bunu: Şimdi, tabii, Merkez Bankası siyasi kararlar netice itibarıyla hayatında ilk defa bir bilançosunda zarar oluşturdu fakat bir taraftan da yöneticilere ve çalışanlara yönelik birtakım performans tazminatı ödemeleri oluyor. Başkan ve Başkan Yardımcıları hariç ödemeler yapılmış “performans tazminatı” adı altında, burada da 3.835 personele ödeme yapıldığı ifade ediliyor. Hangi personele ne kadar ödeme yapılıyor, yöneticilere kaç maaş ödeme yapılıyor? Bunun tutarı, maliyeti ne kadardır? Bütün personel mi alıyor? Bu konuda Sayıştayın 2019 yılında size yazdığı bir yazı var yani “Performansa yönelik bir ödeme olacaksa bunu genele yayamazsınız, gerçekten performansı hak eden kişilere ödeme yapmanız gerekir.” diye ifade etmiş. Kimine 2 kat, kimine 3 kat mı veriyorsunuz, 4 kat mı veriyorsunuz? Bu, personel arasında bir huzursuzluk yaratıyor mu? Bir de “dış kaynak” diye tabir ettiğiniz yani taşeron olarak çalışan personeliniz var, 500 civarında bir çalışanınız var; ödeme yapıldıysa niçin buralara ödeme yapılmadı, bunlarda hiç mi performans yok, taşeron olduğu için mi yapmıyorsunuz? Bir de tasarruf tedbirlerinin bu kadar uygulandığı bir ortamda böyle yüklü bir ödeme yapılmasını doğru buluyor musunuz? 1 milyona varan ödemeler olduğu söyleniyor “Bu aşağı yukarı 100 emeklinin asgari tutarına tekabül ediyor, 59 asgari ücretliye tekabül ediyor.” gibi ifadeler var. Ben, siz açıklayın diye de söylüyorum bunu, ifade

ediyorum. Acaba başka bankalarda böyle ödemeler var mı? Eğer tasarruf tedbirleri uygulanacaksa Bakanlıktan ve Merkez Bankasından da bir kereye mahsus bu dönemde -bilanço zararı belki sizi ilgilendirmeyebilir, siyasi bir karardır ama- dikkat edilmesinde fayda vardır diye düşünüyorum.

Yine, bazı bankalar da maalesef tasarruf tedbirlerine uymuyor. Kamu bankaları hâlen şube hizmet binalarının tefrişatına, tadilatına devam ediyorlar; 400 şube yılda, dört yılda 1.600 şubenin tadilatını yapacaklar, tefrişatını yapacaklar. Her bir şube 10 milyon yani yılda 4 milyar, dört yılda da 16 milyarlık bir gider kalemi de duracak. Herkesin bu tedbirlere uyması gerekmez miydi? Ayrıca, Sayıştayın da önerisinin dikkate alınması gerekmez miydi diye soruyorum, bunu özellikle cevaplarsanız memnun olurum.

Yine, Anayasa Mahkemesi kararıyla ilgili... 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle ilgili Cumhuriyet Halk Partisinin Anayasa Mahkemesine bir itirazı vardı; Anayasa Mahkemesi kararı iptal etti Anayasa'ya aykırı olduğu düşüncesiyle. Bunun da 151'inci maddesi Merkez Bankasıyla ilgili yani Sayın Cumhurbaşkanı artık sizi direkt olarak görevden alamayacak, görev sürenizin sonuna kadar beklemek zorunda. Eskiye döndüğü zaman da eskiden de Bakanlar Kurulu kararıyla beş yıllık bir süre vardı, orada da bir muğlaklık oluştu; bir yıl sonra yürürlüğe girecek. Biliyorum ki rasyonel kararlar almak çok önemli; bu karar sizin daha rahat hareket etmenize sebep teşkil edecek mi? Siyasi baskı olmadan Merkez Bankası Başkanı olarak yapmanız gereken faaliyetleri, kararları daha rahat yaparsınız diye umuyorum; buradan bunu ifade etmiş olayım.

Yine, bazı bilanço kalemleriyle ilgili birkaç bir şey sormak istiyorum ben. 47 milyar 18 milyonluk bir takipteki alacaklar kalemi var; 2022'de de var bu, 2023'te de var. Ben bir baktım, Irak Merkez Bankasına verilen bir kredi gibi görünüyor, buna da karşılık ayrılmış, sıfırlanmış şu anda. Irak Merkez Bankasına hibe mi yaptık, kredi verdiysek geri niçin tahsil etmedik? Tahsil edemiyor muyuz, niçin karşılık ayrıldı? Bir baraj inşaatıyla ilgili, Bekhme Barajı gibi görünüyor. Niçin tahsil etmedik? Buradan bu konuyla ilgili bize de açıklama yaparsanız memnun olurum.

Yine, yabancı para kredilerle ilgili -biliyorsunuz- bir önceki aya göre yüzde 2'lik bir büyüme sınırı aşılırsa munzam karşılıkla ilgili bloke zorunluluğu getirdiniz bankalara. Bu yeni çıktı ama böyle bir aşım var mı yani size bir ön veri geldi mi? Bu döviz kredilerinde yüzde 2'lik sınıra bankalar dikkat ediyor mu, eğer dikkat etmiyorsa da bloke ediyorlar mı? Bir yıl süreyle Türk lirasını bloke etmeleri gerekir. Böyle bir tutar var mı? Herhâlde bu "carry trade"le ilgili aldığınız bir karar. Bu döviz kredilerinin kullanımını sınırlamak isteyip piyasadan da para çekmek istediniz diye düşünüyorum. Bununla ilgili de bir cevap verebilirseniz sevinirim.

Yine, Sayın Akçay'ın bir açıklaması vardı, o açıklamayla ilgili olarak da yanlış bir ifade kullanmamak için sizin açıklamanızdan gideceğim. "Şu anda içinde bulunduğumuz 'setting'de ağırlıklı ortalama fonlama maliyeti mevduat faizi linki kopmuş, politika faizi enflasyon linki kopmuş, faiz kur linki kopmuş; biz yedi aydır bu kopan linkleri ihdas etmeye çalışıyoruz." Bu ifade sizindi. Dolayısıyla da enflasyonla ilgili verilerde de 36'lık hedeften sapma olmayacağını devamında söylemişsiniz; burada 38'le ilgili bir düzenleme, ayarlama yapılması zorunluluğu kaldı, siz de ifade ettiniz sunumunuzda. Yanlış enflasyon ölçümü konusunda piyasa ve emek piyasasında bir rahatsızlık var. Bu enflasyon hedeflemesinde piyasa daha tahmini ve tutarlı bir hedef bekliyor. Bu konuyu da piyasadan gelen ve emek piyasasından gelen beklentilerle ilgili size aktarma gereğini hissettim.

Tabii ki asgari ücretle ilgili artış olmayacağı ifade ediliyor. Bu konuda çok büyük rahatsızlık var bu enflasyonist ortamda. Aşağı doğru çekme gayretleri var ama bir taraftan siz çalışanlarınıza performans tazminatı gibi ödemeler yaparken bir taraftan emeklinin, asgari ücretlinin maaş ayarlamasının yapılmamasını ben tutarsız buluyorum. Bu da enflasyonu körükleyeceği düşüncesiyle yapılıyorsa buna

da karşıyız, o zaman siz böyle bir ödöl vermezsiniz, o zaman o da enflasyonu körükler. Bu konuda ben enflasyonla alakalı bir sıkıntı olmadığına inanıyorum. Sizin düşünceniz nedir? Asgari ücret bu temmuz ayı içerisinde yeniden ayarlanmalı mı, arttırılmalı mı, diye ifade ediyorum.

Şimdilik sorularım bunlar.

Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Ocaklı, buyurun lütfen.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri; hepinize saygılar sunuyorum.

Önce, bugün öğrendik, üzücü bir durum tabii. Kayseri’de bir askerî uçağımızın düşmesi nedeniyle 2 subayımızı kaybettik. Önce bütün ülkemizin başı sağ olsun, ailelerinin de başı sağ olsun diyelim.

Sonra, bugünün aslında anlamlı bir gelişmesi, evet, Anayasa Mahkemesinin kararı. Anayasa Mahkemesi, Sayın Cumhurbaşkanının Merkez Bankası Başkanını görev süresinden önce almayla ilgili yetkisini iptal etti. Bu durumda hemen oradan başlayarak sürdürmek istiyorum; ne olacak şimdi? Ya Anayasa Mahkemesi dinlenmeyecek ya da bu karar gereği eski Merkez Bankası Başkanının görevine iade edilmesi lazım. Yani şimdiye kadar bir sürü Merkez Bankası Başkanımızın değiştiğini, görev süresini tamamlamadığını, bunun siyasi bir yetki ve karar olduğunu biliyorum. Sayın Başkanım, bu nedenle de şimdi söyleyeceklerim size değil, adresi siyasi olsun ama bunları söyleyeyim.

Şimdi, not düşülmesi için özellikle belirtmek istiyorum yani kayıtlara geçsin diye: Merkez Bankası şu anda bütün zamanların -Türkiye’de bilinen bütün zamanların- en büyük zararını bu dönem veren bir kurum olarak tarihe geçti. Bunun sebebi işte, kimi dış güçler, işte, pandemi vesaire gibi sebeplere sığdırılmaz yani bunlar kötü ekonomi politikalarının sonuçlarıdır. Ne yazık ki burada da kurumun başında şimdi siz olduğunuz için elbette ki Hazine Bakanı ve Sayın Cumhurbaşkanı asıl sorumlu olmasına rağmen size bunları söylemek zorundayız.

Şimdi, kötü performanslı bir ekonomi yönetiminden sonra, yetmemiş, okuduklarımızdan anlıyoruz ki geçen yıl, zarar eden Merkez Bankasının maaşları brüt 250 bin liraya yakın olan personeline, brüt 250 bin lira olan maaşlarından ikramiyeler verilmiş ve bu ikramiyeler -üzülerek söylüyorum- işte, bizim geçinemeyen çiftçilerimizin, âdeta 10 bin lirayla açlığa mahkûm edilen emeklilerimizin parasıyla veriliyor; o yüzden bunlar duyulsun, bilinsin istiyorum. Yapılması gereken şey şu: Ekonomi yönetiminde paydaşlarınızı muhalefetle birlikte kararlar almak suretiyle düzeltmek zorundasınız. Enflasyonla mücadele ederken Merkez Bankası zarar açıklayabilir ama Merkez Bankasının hiç iflas ettiği görülmemiştir ama kötü ekonomi politikaları ne yazık ki ticaret yapan ya da çalışan vatandaşın iflas etmesine neden olabilir. Bu yüzden bunlarda sorumluluğunuzun ne yazık ki yüksek olduğunu düşünüyorum. “Faiz sebep, enflasyon sonuç” teoremi ortaya atıldı, kur korumalı mevduatla da buna yine ilaveler yapılarak ciddi zararlara uğradık.

Değerli Komisyon üyeleri, Merkez Bankası Başkanının, heyetimizin bu konuda sorumluluğu olduğunu düşünmüyorum, bu konuştuklarımız iktidarla ilgilidir. Beraber çalıştığımız iktidarın Komisyon üyeleri Genel Kurulda veya bunlar görüşülürken özellikle yeniden değerlendirilmeli. Yüksek enflasyon, özellikle dövizî şimdi tutmayla ilgili olan birimde, yeniden, sadece sermaye sahiplerine bir kazanç sağlanacağını düşünüyorum. Bunun birkaç yaşanmış örneği de var şu anda, onları belgeleriyle göstereceğim zaten. Yani biz gidip döviz kredisi alamıyoruz ama imtiyazlı kişilere döviz kredisi

sağlanıyor; onlar bu döviz kredilerini TL'ye çevirip getiri, gelir elde ediyorlar, bunları biliyoruz. Bu yüzden bu düzenlemeler yapılırken onların bir şekilde durdurulmasını, bertaraf edilmesini de sağlamak gerekiyor.

Şimdilik sözlerimi böylece bitiriyorum.

Teşekkür ediyorum, iyi günler diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, önümüzdeki ekrana göre Komisyon üyesi milletvekillerinin söz taleplerini karşılamış bulunuyoruz.

Şimdi, Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerinin söz taleplerini karşılayacağız. Öncelikle grubu olmayan siyasi partilerden başlayacağız, sonrasında diğer partilerin milletvekillerine geçeceğiz.

İlk olarak DEVA Partisinden Sayın Burak Dalgın.

Sayın Dalgın, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

BURAK DALGIN (Balıkesir) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Merkez Bankasının Değerli Başkanı ve yöneticileri; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle hayırlı uğurlu olsun, başarılar diliyorum. İşiniz zor, zor bir tablo devraldınız; inşallah, başarılı olmanızı ümit ediyorum.

Şimdi, çok ilginç bir tabloyla karşı karşıyayız enflasyon tarafında. Geçen sene bugün enflasyon yüzde 40'tı TÜİK verilerine göre, bu sene enflasyon yüzde 75, gene TÜİK verilerine göre. Şimdi, arada Türkiye bir program değiştirdi, rasyonel ekonomik programa geçti; bu bize iki tane ihtimal bırakıyor: Ya yeni program başarısız olmuş, Sayın Bakanın söylediğinin tam tersi olmuş, enflasyon yüzde 40'tan yüzde 75'e çıkmış, 2'ye katlamış; birinci ihtimal bu. İkinci ihtimal: Geçen seneki yüzde 40 doğru değildi. Şimdi, program çalışmıyorsa, enflasyon neredeyse 2'ye katlandıysa bir senede, bu programın değiştirilmesi lazım; nasıl değiştirilecek? Yok, program doğruysa geçen seneki enflasyon yüzde 40 değildi; o zaman bütün veri seti hatalı, o zaman TÜİK'e kesinlikle güvenemeyiz, o zaman bunun sorumlularının ciddi şekilde adli ve idari takibata konulması lazım. Ve en önemlisi, arada TÜİK verilerine göre maaş zammı alan memur, emekli, asgari ücretli âdeta dolandırıldı. Şimdi, bu konuyla ilgili çok net bir karar verilmesi lazım ki siz önümüzdeki dönemde politikalarınızı belirlerken hangi veriye güveneceğinizi bilin, biz de vatandaşla karşı karşıya kaldığımızda program mı çalışmıyor yoksa vatandaş dolandırıldı mı onu söyleyebilelim; birinci büyük maddemiz bu.

İkinci maddemiz: Merkez Bankası eskiden kendi iç analizleriyle enflasyonu ölçerdi, bunu açıklamazdı ama bir ölçüm yapardı; şu anda hâlihazırda bunu yapmaya devam ediyor musunuz? Ve bu çerçevede TÜİK verilerini makul buluyor musunuz? Bu konuda bizi aydınlatırsanız sevinirim yani bir rakam açıklamanızı beklemiyoruz ama araştırmaya devam ediyor musunuz ve TÜİK verilerini makul buluyor musunuz politika yaparken, onu anlamak isteriz vatandaşlarımızın adına.

Üçüncüsü de daha genel bir soru: Türkiye'de ekonomiyi idare ederken tabii, büyük zorluklardan bir tanesi -o konuda da hakikaten Allah kolaylık versin diyorum- Türkiye'de bir tane Belçika var malum, Belçika nüfusu kadar insan Belçika refahında yaşıyor, nüfusun geri kalanı başka bir seviyede yaşıyor. Şu meşhur iç talebi kısma meselesinde siz kimin iç talebini ne kadar kısacağımıza nasıl karar veriyorsunuz? Çünkü bütün iç talebi kısırsanız bu memleketin dörtte 3'ünü ateşe atarsınız. Onlar bizim seçmenimiz, biz de o yüzden onların sesini duyuyoruz; orta direği de ateşe atarsınız, daha geriye de ateşe atarsınız. Yani "Belçika seviyesinin refahını kısacağım ya da iç talebini kısacağım." diye mi politikayı

belirliyorsunuz yoksa Türkiye'nin optimalini mi belirliyorsunuz ve bu kararı nasıl belirliyorsunuz? Bence o, çok önemli bir soru. Tabii, bu tek başınıza yapabileceğiniz bir şey de değil çünkü maliye politikasının da bununla koordineli olarak gitmesi lazım; bu konuya nasıl yaklaştığınızı merak ettim.

Teşekkür ediyorum, tekrardan başarılar diliyorum. Hayırlı uğurlu olsun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi Sayın Aksakal, buyurun lütfen.

MEHMET ÖNDER AKSAKAL (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle Merkez Bankamızın yeni Başkanı Sayın Fatih Karahan'a yeni ekibiyle birlikte çalışmalarında başarılar diliyorum.

Benim kısaca iki sorum olacak sizlere. Türkiye'de 2023 yılı hane halkı harcamaları 15,5 trilyon lira olarak biliniyor; bunun yüzde 47'si kredi kartı harcaması yani kayıtlı harcamalar; yüzde 53'lük kısmı, yaklaşık 8,215 trilyonluk harcamanın tamamı nakit olamayacağına göre ne kadarlık bölümü kayıt altındaki ekonomiye dâhil edilmiştir? 15,5 trilyonluk halkın harcaması rakamı yani 2022 yılına göre yüzde 133 arttığını göstermektedir, bu durumda iki seçenek akla geliyor. Bir: Ya halk yüzde 133 zenginleşti -böyle bir durum var mıdır yok mudur, sizlerin takdirine bırakıyorum- ya da harcamalar yüzde 133 artarken adetsel artışlar bunun çok gerisindedir, bu da TÜİK'in açıkladığı enflasyonla çelişkili bir sonuç çıkarmaktadır; sizce doğrusu nedir?

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Öztrak, buyurun.

FAİK ÖZTRAK (Tekirdağ) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Ben de sözlerime başlarken yeni Merkez Bankası Başkanına ve yönetimine başarılar diliyorum.

Şimdi bazı sorular sormak istiyorum. Gayrisafi yurt içi hasıla deflâtörü, İTO Ücretliler Geçinme Endeksi ve TÜFE arasındaki makas 2021 Eylül ayından bu yana açılıyor. TÜİK, mahkeme kararına rağmen enflasyon madde sepetini açıklamaktan sürekli kaçınıyor, resmi enflasyon rakamlarına vatandaşın güveni kalmamış vaziyette. Şimdi, enflasyon hedeflemesi yapan bir Merkez Bankası enflasyonun doğru ölçülmediği bir ülkede enflasyon hedeflerine nasıl ulaşabilir, doğru ölçülemeyen bir şey nasıl doğru yönetilebilir? Ekonomi politikalarında rasyonelleşmeden bahsedilecekse ilkin resmi enflasyon verileri üzerindeki kuşkuların kaldırılması gerekmez mi? Enflasyon verilerine güveni nasıl arttıracaksınız, bu konuda nasıl bir strateji izleyeceksiniz?

Bu yılın ilk 5 ayında kur korumalı mevduatın Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yol açtığı zararı ne kadar oldu? İlk 5 ayda kur korumalı mevduattan çıkış kaç dolar oldu? Kur korumalı mevduat için vergi istisnaları başta olmak üzere verilen tatlandırıcıların ne zaman kaldırılması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Hükümet ve Merkez Bankası enflasyonun en önemli belirleyicilerinden birinin asgari ücret olduğunu söylüyor ısrarla oysa bugün dünyada uluslararası kuruluşlar ve merkez bankaları “satıcıların enflasyonu” “fırsatçı-flasyon” gibi kavramları tartışmaya başladı. Bu konuda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının hiçbir çalışmasını duymadık; neden sessiz kalıyorsunuz? Sayın Şimşek enflasyonun çok öncesi seviyeye dönmesinin üç dört yıl alacağını söyledi oysa Türkiye 2001'de Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı'yla bir yıl içerisinde enflasyonu önceki yılın yarısının altına indirmeyi başarmıştı. Bu konuda sizin görüşünüz nedir?

Mayıs ayında aylık enflasyondaki rekor artış dikkate alındığında çok umut bağlanan baz etkisine rağmen 2024 için açıklanan enflasyon hedefinin üst bandı bile ekonomi çevrelerinde inandırıcı bulunmamaya başladı. Bu konuda ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Kura aşırı yaslanan bir dezenflasyon stratejisinin, iç talep çok radikal bir şekilde baskılanmadıkça, kısa vadede verimliliği artıracak bir dönüşüm de yokken ithalatı özendireceği, ihracatı sekteye uğratacağı ve yüksek faizle birlikte “carry trade” yoluyla yurt dışına dövizle çok yüksek bir kâr transferine neden olacağı ve bunun döviz dengesini bozacağı, borçlanma ihtiyacını artıracacağı bilinen, daha önce de yaşadığımız bir gerçek. Ekonomi yönetimi olarak Türk lirasının reel olarak değer kazanmasını, çok hızlı değer kazanmasını uyum stratejinizin sürdürülebilirliği açısından risk olarak görüyor musunuz?

Politikalarınızın emek ve sermaye verimliliği dışında toplam verimlilikte hızlı bir artışı desteklediğini düşünüyor musunuz?

Reel efektif kurun artışının önüne nasıl geçeceksiniz?

Seçim sonrasında rezervlerin seviyesi döviz alımlarına imkân verdi, peki, rezerv biriktirmenin enflasyon üzerindeki etkisini sterilize etmenin güçleştiği bir noktada sermaye hareketlerini nasıl yönetmeyi planlıyorsunuz?

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Öztrak, teşekkür ediyorum.

Şimdi de Kars Milletvekili Sayın İnan Akgün Alp...

Sayın Alp, buyurun lütfen.

İNAN AKGÜN ALP (Kars) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Merkez Bankası Başkanımıza ve kıymetli bürokratlarımıza hoş geldiniz diyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Sorularımı yöneltiyorum: Sayın Başkanım, 2019 seçimleri öncesinde rezerv satışları milletimizin aklına “128 milyar dolar nerede?” sorusuyla kazınmıştı. Son seçimler öncesinde de net rezerv açığı olağanüstü seviyelere ulaştı. Bu rezerv satışları hakkında kamuoyuna açıklanmak üzere bir araştırma yaptırarak mısınız?

Bir başka sorum şöyle: İç talebi kıstak için nasıl bir gelirler politikası uygulamayı düşünüyorsunuz? Bu çerçevede, memur ve emekli maaşlarında geçmiş enflasyonun telafisi için yapılacak artışlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Üçüncü sorum şöyle: Sayın Şimşek vergi reformundan bahsediyor, bahsedilen reform kapsamında sizce mal ve hizmetlerden alınan vergilere mi yoksa gelirden alınan vergilere mi ağırlık verilmelidir?

Son sorum da şu: Başta tasarruf genelgesi olmak üzere bugüne kadar maliye politikasında atılan adımları yeterli görüyor musunuz?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun Sayın Ekmen.

Yurt dışındaydı bu arada, hoş geldiniz.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) – Hoş bulduk Başkanım, teşekkür ediyorum, sağ olun.

Ben de Merkez Bankası Başkanımızı ve heyetini Meclisimize hoş geldiniz diyerek saygıyla selamlıyorum.

Ben Merkez Bankasının İstanbul'a taşınma kararı hakkındaki fikre -eğer daha önce sorulmadıysa- nasıl yaklaştıklarını, Merkez Bankasının İstanbul'a taşınmasının bugüne kadarki maliyetinin ne olduğunu ve Merkez Bankasının tekrar Ankara'ya taşınması yönünde bir gündemleri olup olmadığını merak ediyorum. Bu konuda Sayın Başkan bizleri bilgilendirirse memnun olurum.

İkinci olarak da tabii, milletvekilleri eskisi gibi yürütmeye kolayca erişemiyor, yürütmeyi temsilen bulunduğu herkese de aklındaki bütün soruları boca ediyor. Bu anlamda da şu anda yürütülen politikaların tamamını sorgulayan soruları size yöneltmemiz bizim nezaketsizliğimiz değil, Parlamentonun içine düştüğü hâlin bir özetidir. Bu anlamda birçok soru soruldu, ben de maliye politikaları ve yapısal reformlar anlamında Merkez Bankasının önümüzdeki dönemde işlerini kolaylaştıracak beklentileri nedir, bunları bizimle paylaşabilir misiniz diye bu bağlamda bir soru sormak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri bugün süre konusunda çok hassaslar, hiç uzatmıyorlar ve dolayısıyla çok net sorular sordular.

Şimdi Sayın Başkan, size söz vereceğim, mikrofonunuzu açacağım; burada sayın milletvekillerinin dile getirdikleri sorulara, görüş ve eleştirilerine cevap vermeniz için mikrofonunuzu açıyorum.

Buyurun lütfen.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Teşekkür ederim öncelikle.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; güzel dilekeleriniz için önce bir teşekkür edeyim. Daha sonra da tecrübelerinizi, bilgilerinizi bizimle paylaştığınızı için teşekkür ederim.

Tavsiyeler oldu, sorular oldu, eleştiriler oldu, hepsini ciddiye alıyoruz. Bazı konularda birden fazla soru geldi, bunları birleştirerek yanıt vermeye gayret edeceğim. Bazı konularda teknik detaylar da vererek cevaplayacağım. Öncelikle ana başlıklardan cevaplayacağım, kalan vaktimizde diğer sorulara döneceğim. Vakit yetmemesi hâlinde yazılı olarak da sorularınıza teker teker dönüş yapacağız ama daha rahat bir ortamda da konuşmak isterseniz Merkez Bankamıza da bekleriz; çay, kahve eşliğinde daha rahat görüşebiliriz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyoruz, biz davetleri genelde kaçırmayız Komisyon olarak.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Yemek ikram edemiyoruz çünkü tasarruf tedbiri var ama çay, kahve...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Biz yemeğimizi alır geliriz, hiç sorun yok.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Öncelikle, öne çıkan birkaç konu var, oradan başlayacağım. Dezenflasyon programıyla ilgili olarak bunun “carry” odaklı, sıcak parayı çekerek olduğu yönünde çok fazla kişi görüş bildirdi, o konuda onu bir netleştirmek istiyorum.

Bizim enflasyonla mücadele programımız “carry trade” üzerinden, sıcak para üzerinden değil kesinlikle; talep üzerinden, talebi kontrol ederek enflasyonu düşürme amaçlı, bununla birlikte, enflasyon beklentilerini ve fiyatlama davranışlarındaki -birçoğunuzun da öne çıkarmış olduğu- bozuklukları düzeltme amaçlı. Bu beklentilerde ve fiyatlama davranışlarında düzelme oldukça ithalat da normalleşecek, zaten -bunun öncü sinyallerini, aslında öncü sinyal de değil- geçen seneden bu yana oldukça ciddi bir toparlanma gördük. Bununla birlikte cari açıkta kalıcı bir iyileşme olacak, zaten bunun

olduğunu görüyoruz. Geçen sene bu dönemde cari açık 60 milyar dolarken şu anda 30 milyar dolar seviyesine geldi. Bunu daha makul seviyelere kalıcı bir şekilde çekmek de istiyoruz, politikalarımızın böyle bir sonucu da olacağını düşünüyoruz açıkçası.

Tabii ki bunu yaparken para politikasının ana enstrümanı politika faizidir. Bu, dünyanın her yerinde politika faiziyle yapılır, biz de benzer bir program işliyoruz ama bunun yan etkisi oluyor. Faiz arttıkça tabii ki daha cazip hâle geliyor, birtakım sermaye akımları olabiliyor. Şimdi, bu çerçevede, son bir-bir buçuk ayda rezervlerde yaşadığımız iyileşmeye bakarsak bunun üçte 1'inin yurt dışı kaynaklı olduğunu görüyoruz; üçte 1'i yani geri kalan üçte 1 pay da bireysellerden kaynaklanıyor, bireysellerin döviz mevduatlarından Türk lirası mevduata dönmesinden kaynaklı; geri kalan üçte 1 de tüzel kişilerden yani kurumsallardan, ihracat gelirleri ve işte, kurumlarımızın benzer şekilde Türk lirasına dönmesi. Yurt dışından gelen bu kaleme baktığımızda, üçte 1'in hepsi off-shore kaynaklı, faiz farkından faydalanma amacıyla gelmiş para değil. Yani üçte 1'i yurt dışından geliyor, o üçte 1'in de yarısı "carry trade" diye nitelendirebileceğimiz bir kısımdan geliyor, geri kalan yarısı ağırlıklı olarak hazine bonolarına, DİBS'lere gelen bir para.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, miktar olarak nedir bu "üçte 1" diye böldüğünüz, 150 milyar dolar mı yaklaşık?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Şu anda 65 milyar dolar civarı bir düzelme olduğunu düşünürsek 20 milyar doların biraz üzerinde; onun da yarısı, işte, 10 milyar dolar gibi bir "carry trade" oluyor.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bu son iki aydaki ama...

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Yani seçimden sonrayı milat alalım.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bir yıl oldu yani o rakam 65 mi son bir yıldaki?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Öncesinde daha azdı zaten. Sermaye akımlarının çok büyük kısmı şu son bir ayda geldi. Dolayısıyla, daha uzun sürede bakacak olursak oran olarak daha da düşüktür bu. Yani şu anda sermaye akımlarının çok büyük bir risk oluşturduğunu düşünmüyoruz ama bu dikkatle değerlendirilmesi gereken bir konu, bu konuda size katılıyorum. Bunun çok yüksek olması da arzu edilen bir şey değil, programımız da kesinlikle bunun üzerinden yürümüyor. Zaten Türkiye'nin cari açıktaki bir finansman problemi kesinlikle yok, bunu çok net söyleyeyim. Yani bizim sıcak paraya bu şekilde, bu anlamda ihtiyacımız yok ama dediğimiz gibi, talebi soğutmak için, beklentileri düzeltmek için, fiyatlama davranışlarındaki bozulmayı düzeltmemiz için yapmamız gereken faiz artışının yan etkisi olarak sermaye artışı da geliyor. Diğer ülkelerin tecrübelerine baktığımızda da bu şekilde oluyor. İlk başta bir miktar "sıcak para" diye niteleyebileceğimiz "carry" kaynaklı gelen para, daha sonra, enflasyon düştükçe, enflasyonun düşeceğine olan inanç pekiştikçe daha çok bonolara kayıyor ve ondan sonra da enflasyon düştüğünde ve öngörülebilirlik arttığında daha çok doğrudan dış yatırım olarak da geliyor. Bu bir süreçtir, bizde de bu şekilde, sağlıklı olarak gerçekleşmektedir ama önemli olan, sadece rezervde iyileşme değildir, bu konuda haklısınız; enflasyonun düşmesi, kalıcı bir şekilde tek hanelere inmesi, hatta daha sonra da yüzde 5'e inmesi kalıcı başarı için -geçici değil- hem cari açıktaki hem rezervlerde hem yatırımlarda oldukça kritiktir. Bunu söylemiş olayım.

Şimdi sorulara teker teker geçeceğim, dediğim gibi, hepsine cevap vermeye çalışacağım süre yettiği kadarıyla. Yıl sonu hedefi; Sayın Özlale, siz söylemişsiniz ama başka söyleyenler de oldu bunun makul bir hedef olmadığı noktasında. Biz hedefleri belirlerken ne yapıyoruz? Hedefleri belirlerken...

Sizin de övdüğünüz gibi çok kaliteli bir araştırma departmanımız var, gerçekten Türkiye'nin en iyi araştırmacılarının bizde olduğunu gururla söyleyebilirim. Burada ciddi teknik analizler yapılıyor, talebin seviyesi nedir, politika duruşumuz ne olacak, enerji fiyatları -yani emtia fiyatları diyelim daha genel olarak- ne yönde seyredecek, piyasa bu konuda ne düşünüyor, küresel görünüm nedir, yönetilen, yönlendirilen fiyatlarda zamlar ne şekilde olacak, vergiler vesaire, bu gibi birçok varsayımın girdiği bir modelimiz var, aslında birden fazla çalışmamız var. Bunlar ışığında biz bir...

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Yeni ekip mi bu yoksa eski arkadaşlar mı?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN – Eskiden beri yapılan bu ama ben kendi dönemim adına konuşabilirim.

Bunun neticesinde bir enflasyon görünümü ortaya çıkıyor. Tek bir sayı da değil, o nedenle 38 diyoruz ama etrafında bir bant var. Neden? Çünkü birtakım varsayımlar var, bu varsayımlar farklı gerçekleşirse o bant içinde farklı yerlere gidebilir. Bizim varsayımlarımızdan çok farklı gerçekleşirse daha üzerinde de olabilir ve şu anda risklere baktığımızda, net söylemek gerekirse yukarı yönlü risklerin daha ağır bastığını görüyoruz, bunu da zaten iletişimimizde çeşitli kez kullandık, net bir şekilde açıkladık. Dolayısıyla, hedefimizin şu anda gerçekçi olduğunu düşünüyoruz, bununla birlikte, her gelen veriyle birlikte tekrar gözden geçiriyoruz.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Hedef değil, tahmin.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN – Hedef ve tahmin.

Yüzde 5'ten uzak olduğumuz için şu anda ara hedef yapmamız gerekiyor, ara hedef çerçevesinde politika duruşumuzu belirliyoruz.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Ama Sayın Başkan, ekip yeni değilse, eskiden beri varsa daha önce bu tahminlerde yanılma olduğu için endişelerimiz var.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN – O, önceki kurulun kararı yani tahminler ve hedefler; son verilen tahmin kurulun -sonuçta araştırma yapılıyor- iradesinde ama benden önceki dönemle ilgili ben bilgi sahibi de değilim, bir şey söylemeyi de zaten doğru bulmuyorum.

TÜİK'le ilgili epey bir soru geldi. TÜİK, Eurostat'ın koymuş olduğu uluslararası standartlara uygun olarak hareket ediyor, bir kere, metodolojisi çok net, diğer uluslararası kurumlardan farklı değil; çok kapsamlı, birçok üründe çok detaylı fiyat topluyor ve gerçekten, dediğim gibi, birçok kurumla uluslararası açıdan tutarlı şekilde verileri açıklıyor.

Bir de bizim verilerimizle ilgili bir soru olmuştu. Biz de TCMB bünyesinde piyasadan fiyat topluyoruz ve diğer varsayımlarla birleştirerek belli tahminlerde bulunuyoruz, TÜİK daha güvenilir bize göre ama bu bize ay içinde bir fikir edinme fırsatı veriyor bir öncü veri olarak. Genel olarak bizim dönemimizde bizim verilerimiz ile TÜİK'in verilerinin tutarlı olduğunu düşünüyoruz. Hatta, farklılık olduğu durumda genelde yukarı yönlü farklılık oluyor yani TÜİK'in açıkladığı aylık verilerin bizim kendi topladığımız verilerden daha yüksek olduğunu daha çok görüyoruz, onu söyleyeyim ama ortalamada benzer şekilde. Dolayısıyla, para politikası kararlarımızı alırken de resmî enflasyon verilerini dikkate alıyoruz. Bununla birlikte, tabii ki İTO'nun verileri de kıymetli. O tabii kapsam olarak biraz daha farklı, İstanbul odaklı, bir de metodoloji olarak TÜİK'ten farklılıkları var, bu nedenle, aylık bazda ya da birkaç aylık bazda farklılıkları olabiliyor ama onun verilerini de son derece kıymetli buluyoruz ve değerlendirirken dikkate alıyoruz.

Performansla ilgili birkaç soru olmuştu, onu da söyleyeyim. Siz de söylediniz ama tekrar vurgulamak istiyorum: Bir kere, Başkan, Başkan Yardımcıları, Denetleme Kurulu üyeleri, Banka Meclisi üyeleri, Para Politikası Kurulu üyeleri performans tazminatı ödemesi almıyor, böyle bir şey söz konusu değil. Bu performans ödemesi, çalışanların bireysel performansını teşvik etme amacıyla kullanılan bir sistem, 1980’lerden beri uygulanıyor, yeni bir uygulama değil yani kırk yıldan fazla bir geçmişi var. 2023 yılına ilişkin de sorunuz olmuştu. Bir kere, her çalışanımıza vermedik; onu sormuştunuz, net olarak söylemiş olayım. Performansa göre, yüzdelik dilimlere göre ödemeler yapıldı, 1 ile 2 maaş arasında tazminat ödemesi yapıldı, bunu da açıklamış olayım. Bu da uluslararası uygulamalarla tutarlı, diğer merkez bankalarında da -ben de FED’de çalışmışım- benzer şekilde sene başında performans hedefleri belirlenir, sene sonunda da performansa göre bu uygulanır.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Toplam ne kadar ödendi, rakam verebilir misiniz?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – 1 ile 2 maaş yani o herkesin maaşına göre değişiyor.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Yok, yok, toplam ne kadar?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Onu şu anda bilmiyorum, ona daha sonra dönebiliriz, yazılı olarak iletebiliriz.

“Döviz kıtlığı vardı, şimdi döviz bolluğu var, bunun temeli faiz artışıdır, sıcak paraya dayalı bir modeldir.” Sayın Türel söylemişti. Bunu da ilk başta açıkladım; program, kesinlikle talebi düşürme ve bunun üzerinden, talepte dengelenme, büyümede dengelenme üzerinden enflasyonla mücadele programıdır; para politikası ayağından bahsediyorum. Ama bununla birlikte, bunun gerektirdiği sıkı para politikası neticesinde yabancı yatırımcının Türkiye’ye olan güveni artmaktadır; dediğim gibi, bununla birlikte sermaye akımları da başlamıştır. Ama tekrar söyleyeyim: Önemli bir birimi “sıcak para” olarak nitelendirilecek düzeyde değildir, uzun vadeli portföy yatırımları da vardır; dediğim gibi, bu üçte 1’in yarısı “carry” olarak nitelendirilirse yarısı da bono tarzında enstrümanlara yatırım olarak gerçekleşmiştir. Buradaki sayıları zaten sunumda söylemişim, tekrar etmeyeyim.

Bankaların döviz kredisi vermesinin sınırlanması. Bunu yakın zamanda yaptık, bununla ilgili birkaç soru olmuştu, “Bunun nedeni ‘carry trade.’” diyen oldu, başka şey diyen oldu. Tabii, biz politikamızda faiz artırımı yapıyoruz ama bununla birlikte aktarım mekanizmasını desteklemek için ilave adımlarla bunu destekliyoruz. Türk lirası kredilere zaten büyüme limiti vardı, yakın dönemde yabancı para kredisi çok artmıştı, yüzde 4 civarındaydı sanırım son ayda, biz önlem aldığımızda yüzde 3,5 civarındaydı ama ayı yüzde 4’le bitirdi. Bu, enflasyon programı açısından bir problem, sonuçta, kredi büyümesi talebi destekleyen bir şey. Tabii, bunun birçok sebebi var, kurun daha stabil olması yabancı para kredi ihtahını artırıyor ve Türk lirası kredilerin faizinin artmış olması iştahı artırıyor. Biz bunu sınırlama amacıyla yüzde 2 limit getirdik. “Yüzde 2’yi aşan bankalara ne oluyor?” diye sormuştunuz. Bu yeni geldi, dönem henüz tamamlanmadı ama dönemde aşan olursa zorunlu karşılık tesis etmeleri gerekiyor. Aynen Türk lirası kredi büyümesinde yaptığımız gibi yabancı para da aynı şekilde işleyecek ve kesinlikle, bunu aşan her banka bir miktarı bir yıl bloke olacak şekilde bizde zorunlu karşılık tesis ediyor.

İhracatçılara getirilen yüzde 40 döviz satışıyla ilgili bir soru gelmişti. Bildiğiniz gibi, ihracat bedellerinin yüzde 40’ının belli bir süre içinde -sanırım, altı ay olması lazım- Merkez Bankasına satılması gerekiyor, bu da döviz ülke ekonomisine kazandırma amacıyla yapılmış. Şu anda bu uygulamanın devam edeceğini öngörüyoruz fakat oran konusunda bir değerlendirme yapabiliriz. Rezerv pozisyonumuz güçlendikçe, enflasyonun düşeceğine olan inanç arttıkça ve piyasa koşullarının elverdiğini düşündüğümüz müddetçe bunu yeniden gündeme getirebiliriz, yüzde 40’ı değerlendirebiliriz.

Kripto varlıklarla ilgili bir soru vardı, bu kanunda aktif rol alıp almadığımızla ilgili: “Kripto düzenlemesi geçerliliğini sürdürecektir mi?” Şimdi, burada kripto varlıkların ortaya çıkışından bu yana farklı kurumlarca çeşitli duyurular yapıldı, MASAK ve bankamızca da kripto varlıklara ilişkin düzenleyici adımlar atmıştık, zaten siz de söylediniz. Diğer taraftan, kripto varlıklara ilişkin hizmetler ve işlemler ile genel hususlara dair düzenlemelerin değerlendirilmesi çalışmaları Hazine ve Maliye Bakanlığının koordinasyonuyla ve ilgili kurumların da katılımıyla yürütülmüştü. Bunun da bir kanun taslağı hazırlandı ve Meclise sunuldu. Bu taslakta ilgili kurumların kendi yetki alanlarında gerekli düzenlemeleri yapacağı bir yaklaşım belirlendi. Bankamızca 2021 yılında çıkarılan bu sizin bahsettiğiniz yönetmelik ülkemizde bu alanda yapılan ilk düzenleme. Yönetmelikte kripto varlıkların ödemelerde kullanılmaması, ödeme ve elektronik para kuruluşları tarafından kripto varlık platformlarına fon aktarılması yani bunun önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Merkez Bankası olarak bizi ilgilendiren ödemeler ekosistemine dair katkılarımız, o hususlar; bu konuda da biz zaten katkılarımızı yaptık ve yapmaya da devam edeceğiz bu çalışmalar süresince.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Yönetmelik devam edecek mi etmeyecek mi?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Yani yasa çıktıktan sonra onu tekrar değerlendirebiliriz, bizim yetkimizde olacak. Dolayısıyla henüz bir...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Çünkü “Ödeme olarak kullanılmaz.” dediniz, onun için yani yeni bir sistem geliyor.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Şu anda farklı bir değerlendirmemiz yok.

“Faiz 8,5’a inmişti, neden yüzde 50’ye çıkardınız?” Siz mi sormuştunuz, onu hatırlayamadım, birkaç kere...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ben sordum yani 8,5’a indiren de sizsiniz, 50’ye çıkaran da...

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Şimdi, kendi dönemim adına yani kendi görev yaptığım dönem, Başkan Yardımcısı olduğum dönem de dâhil...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Merkez Bankası... Onun için size iletiyorum.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Teşekkür ederim.

Şimdi, ben yani nasıl karar aldığımızı, kendi adımıza kurulda nasıl karar aldığımızı değerlendireyim. Biz çalışırken para politikası kararlarımızı enflasyon görünümüne göre alıyoruz yani bu görünümü her ay bir değerlendirmemiz oluyor yeni çıkan veriler üzerinden, talep koşulları, fiyat gelişmeleri üzerinden. Bu noktada da 2023 yılı Haziran ayında başlayan bir süreç var. Biz de bu süreçte, ben kendi adıma işte temmuz sonu, ağustos ayı itibarıyla dâhil oldum. Güçlü bir sıkılaşma süreci yaptık; enflasyonun ana eğiliminde de bir düşüş söz konusu, aylık oynaklıklar olabiliyor enflasyon bu kadar yüksek olduğu zaman. Ama belirgin ve kalıcı bir düşüş olana kadar da bu sıkı duruşumuzu sürdüreceğimizi tekrar söylemek isterim.

Evet, görev süresi dolmadan görevden alma yetkisinin alınması haberi, bunu birkaç kişi de söylemişti. Şimdi, Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine uyum için çıkarılan kanun hükmünde kararnameye ilişkin çok sayıda iptal kararı verdi. İptal edilen kurallar arasında, dediğiniz gibi, Bankamız Başkan ve Başkan Yardımcılarının atanma süresinin niteliklerini, usulünü yürürlükten kaldıran KHK hükümleri de yer almıştır. Bu iptal kararının gerekçesi, kamu hizmetine girme hakkına ilişkin hususların KHK’yle düzenlenemeyeceğidir. Bu iptal kararı üzerine Başkan ve

Başkan Yardımcılarının hukuki durumlarında bir değişiklik olmamıştır çünkü bu hususlar 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nde zaten yer almıştır. Bu karar oldukça kapsamlı ve Merkez Bankasına özgü değil, benim yorum yapmam bu sebeple de doğru olmayacaktır.

Şimdi, asgari ücretle ilgili de epey soru oldu. Sayın Bozdağ sanırım. “‘Enflasyonda bir numaralı risk asgari ücrettir.’ demiştiniz.” demişsiniz ama bizim böyle bir açıklamamız yok, kesinlikle yok, onu söyleyeyim yani bir numaralı risk değil. Zaten Sayın Özlale de söyledi yani çalışmamızda katsayı olarak bir etkisi var ama hani bir numaralı risk olarak nitelendirilecek bir seviyede değil.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) – Ona atfen sorular gelmişti.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Şöyle açıklayayım: Şimdi, asgari ücret konusunda -bildiğiniz- zaten biz karar verici değiliz, tavsiye kurumu da değiliz. Fakat enflasyon hedeflemesi yaparken, tahminleri ve hedefleri belirlerken de tabii ki birtakım varsayımlar yapmak durumundayız ücretlerle ilgili ne olacağı konusunda; asgari ücret bunlardan bir tanesi ama daha genel olarak da düşünmek lazım. Bunu yaparken de daha önce yapılan açıklamaları baz alarak yaptık yani bizim burada bir tavsiye niteliğinde değil ifadelerimiz; sadece daha önce yapılan açıklamalar tek artış olacağı yönündeydi, biz de bunları göz önünde bulundurarak tahminlerimizi yaptık ve bunu da şeffaflık çerçevesinde kamuoyuyla paylaştık; olan budur, onun ötesinde değildir. Daha genel olarak şunu söylemek lazım: Siz söylemişsiniz sanırım, “2.800 liraya razıyız, yeter ki enflasyon düşsün.” gibi bir açıklama vardı. Burada aslında enflasyonun ne kadar önemli bir konu olduğunu da çok net gösteriyor. Bizim yapmamız gereken dolayısıyla enflasyonu en hızlı bir şekilde ve en kalıcı şekilde düşürmek, bunu başardığımızda zaten alım gücünde kalıcı bir artış olacak, geçici değil; bizim de çalışmalarımız bunu sağlamak yönünde.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İlave süre olarak açıyorum sürenizi.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Teşekkür ederim.

Evet, İFM’yle ilgili... Çeşit yapmaya çalışıyorum hep aynı sorular olmasın diye. İFM’ye taşınmayla, İstanbul’a taşınmayla ilgili bir soru sonlara doğru Sayın Ekmen’den gelmişti. Şimdi, bu İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı 2009 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanmıştı, yürürlüğe girmişti. Bankamızın da bu konuda İFM’ye taşınma süreci devam ediyor. Bu çerçevede, 1 Ocak 2020’de İstanbul’da bir çalışma ofisi kuruldu, çalışanların İstanbul’a nakil süreci başladı. Şu anda 1.207 çalışan İstanbul’da görev yapmaktadır, binamız hazır olduğunda da taşınacağı süreç devam ediyor.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) – Tasarruf genelgesine bunu eklemeyecek misiniz?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Yüzde olarak çok büyük bir kısmı -yani detaylı olarak bakmam lazım ama- tamamlandı zaten binanın.

Dolayısıyla, evet, konut fiyatlarıyla ilgili bir soru vardı. “Konut fiyatları 6 kat arttı, işte faizlerle çok arttı; işte barınma krizi olduğu söyleniyor.” Sayın Bakırhoğlu’nun belirttiği gibi, gerçekten konut fiyatlarındaki artış önemli derecede. Bu da aslında enflasyonun ne kadar önemli bir problem olduğunu da gösteriyor. Dolayısıyla bunun kalıcı bir şekilde düşürülmesinin birçok açıdan, sadece talepte düzelme değil, kalıcı büyüme, sürdürülebilir büyüme için değil, aynı zamanda barınma gibi sosyal konularda da ileri gidebilmek için önemli olduğunu değerlendiriyoruz.

Şimdi, bu konuda şöyle yani makroekonomik koşullar var tabii konut fiyatlarının bu kadar artmasında ama bunun yanında işte, tabii, bildiğiniz gibi, Kahramanmaraş deprem felaketi önemli bir unsur; burada yaşanan yoğun bir iç göç söz konusu, arz talep unsurları, dengesi oldukça bozuldu. Yani deprem sonrası göç alan illere baktığımızda burada konut fiyatlarının ve kiralara Türkiye'nin diğer illerine kıyasla daha fazla arttığı yönünde bulgularımız var. Bu da depremin önemini net bir şekilde ortaya koyuyor ama sizin de belirttiğiniz gibi, son aylarda burada enflasyonda bir düzelmeye söz konusu. Yeterli mi? Yeterli değil ama en azından genel enflasyonu yukarı çekici yönde değil, kiralara da ilerleyen dönemde -daha önce söylediğim gibi- yansıyacağını düşünüyoruz.

Evet, şimdi, "Bu YP kredilerle ilgili yüzde 2 sınırına bankalar dikkat ediyor mu?" demiştik ama ben bunu daha önceki soruda cevapladım.

"Tasarruf tedbirleriyle ilgili; bu kapsamda Hazinesinin ve Merkez Bankasının da tasarrufa gitmesi gerekiyor mu? Sayıştayın önerisine uyulması gerekmez miydi?" gibi bir soru vardı. Bu tasarruf tedbirlerini çok önemli buluyoruz. Sadece Merkez Bankası değil enflasyonla mücadele eden, Hükümetimizin de çok çeşitli kanallardan yaptığı açıklamalar var. Hazine ve Maliye Bakanlığı da bu konuda -biliyorsunuz- bir tasarruf tedbiri açıkladı; başka çalışmalar da var, onlar detayları kendileri gerektiğinde paylaşacaktır ama bunu iç talebin dengelenmesi açısından oldukça önemli buluyoruz.

Eş güdümün iyi bir örneği, sadece bu da değil, tabii, yönetilen, yönlendirilen fiyatlarda da makul bir yaklaşım izlenmesi, Merkez Bankasının hedeflerini göz önünde bulunduran bir yaklaşım izlenmesi önemli. Biz kendi bütçemizi hazırlarken de tabii, temel görevlerimizi yerine getirmek için verimlilik ve etkinlik unsurlarını göz önünde bulunduruyoruz, azami tasarruf ilkelerini zaten gözeterek bu yıl bütçemizi hazırladık yani 2024 yılı bütçemiz aslında zaten genelgelerle uyumlu, bununla birlikte güçlendirme çalışmalarımız devam ediyor.

Evet, maliye politikası, Sayın Temurci'nin... Büyüme ve istihdam konusunda sıkıntılar yaşadığımızı söylemişti, "Bu kapsamda Merkez Bankamızın tavsiyelerine ihtiyaç duyduğumuzu düşünüyorum." demişti. Şimdi, büyüme, istihdam konusunda sıkıntı yaşadığımız tabii, genel bir değerlendirme; işsizlik oranlarına mesela baktığımızda aslında şu anda yani tarihsel ortalamanın oldukça altındayız, dolayısıyla şu anda böyle bir durum söz konusu değil. Bununla birlikte ekonomi politikaları konusunda tüm kamu kurumlarıyla, daha önce söylediğim gibi, eş güdüm içindeyiz ve iş birliği hâlindeyiz. Çeşitli kurullar var; işte, EKK, Finansal İstikrar Komitesi, Gıda Komitesi gibi. Bu platformlarda yapısal sorunlarda biz de kendi araştırma departmanımızı kullanarak, insan kaynağımızı kullanarak tavsiyeler üretmeye çalışıyoruz, bunları da her fırsatta yeri geldikçe ilgili kurumlarla, ilgili bakanlıklarla paylaşıyoruz. Bunun yanında, OVP gibi temel politika metinlerine de kurumsal olarak katkıda bulunmaya gayret ediyoruz. Fakat yapısal sorunların önemli olduğunu da düşünüyoruz, dediğim gibi, bu konuda fiyat istikrarı ve finansal istikrarı önceleyen bir bakış açısıyla yapısal reform fikirleri üretmeye ve bunları paylaşmaya gayret ediyoruz.

KKM'yle ilgili epey bir soru olmuştu, onunla ilgili konuşmadım herhâlde, onunla ilgili birkaç şey söyleyeyim. Şimdi, KKM yani çok farklı şekillerde soruldu ama genel olarak şunu söyleyeyim: Son bir yılda uygulamakta olduğumuz politikalar neticesinde zaten KKM'ye olan talep azaldı, Türk lirasının cazibesi artınca KKM'ye olan talep azaldı ve biz bu sayede -143 milyar olması lazım ağustos itibarıyla- öyle bir bakiyeden 70 milyarın altına geldik ve bunu makrofinansal istikrarı bozmadan yaptık, rezerv biriktirirken yaptık, sistemi herhangi bir şekilde zorlamadan yaptık. Ama bu seviye yeterli mi? Değil. Burada kademeli devam eden bir azalma öngörüyoruz yani bu düzenlemelerimizi de bu çerçevede ayarlıyoruz. Son dönemde, bildiğiniz gibi, KKM hedeflerini bankalar için düzenledik; biraz daha, önceye göre daha hızlı bir çözülme olacağını öngörüyoruz.

CEVDET AKAY (Karabük) – Maliyetle ilgili...

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Evet, zararlı ilgili, genel olarak KKM... 818, evet, söyleyeyim: Şimdi, 818 milyarlık zararın, zaten biz bunu... Önce şunu söyleyeyim: Faaliyet raporumuzda bu çok net bir şekilde yazıyor yani üstü kapalı değil, orada bir tabloda çok net bir şekilde yazıyor. KKM kaynaklı zarar işte 830 milyar yani küsuratını unuttum ama 830 milyar civarı olması lazım, 833 milyar TL. Bu zararın yüzde 100'ünden fazlası oradan kaynaklanıyor, bunu faaliyet raporumuzda açıklamıştık. Kur farklarından ileri geliyor, bu da geçen yaz yaşanan kur atağıyla alakalı bir durum. Bu seneye ilgili de bir projeksiyon -siz sormuştunuz sanırım- veremiyoruz ama şunu söylemek lazım: Son dönemde kur makul seviyede gittikçe, reel değerlenme oldukça KKM'nin yükü olmuyor yani kur ödemesi yapılmıyor. Son dönemde açılan yani 2024 yılında ya da işte ondan önceki birkaç ayda açılan KKM hesaplarına kur kaynaklı ödeme olmayacağını düşünüyoruz yani öyle gözüküyor şu andaki kurun gidişatıyla ilgili. Fakat geçen sene mesela mayısta açılan bazı hesapların vadesi uzun, mesela bir kısmının vadesi işte mayıs ayında geliyor, geçen yaz yaşanan kur artışı sebebiyle onların ödemesi şu anda yapılıyor. Dolayısıyla ondan kaynaklı yılın ilk üç dört ayında yapılan birtakım ödemeler var ama bunlar, dediğim gibi, geçen sene haziran ve öncesinde açılan hesaplardan kaynaklanıyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, ben de bir şey sorayım o zaman size: Bu zarar içerisinde, KKM'den kaynaklı olduğunu ifade ettiniz; tabii, burada döviz KKM'ler vardı. Dolayısıyla onun zorunlu karşılığı, işte eğer adam 100 dolar getirmişse 100 dolar taahhütte bulundunuz siz yani dolayısıyla 100 dolar getirdim, 100 dolar alacağım ben bunu. Şimdi, siz bunu alış değerinden muhasebeleştirdiniz, sonrasıyla alakalı da yıl sonundaki kurdan da tekrar muhasebeleştirdiniz, arada bir fark çıktı. Şimdi, bu 830'un ne kadarı buradan geliyor, ne kadarı TL'den kaynaklı geliyor? Ki bir tanesi biraz şey geliyor bana sadece muhasebesel bir kayıt oluyor, aslında gerçek rakam o kadar değil gibi.

CEVDET AKAY (Karabük) – Değerleme hesabı oluyor, değil mi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Tabii. Şimdi, atıyorum; adam getirdiği zaman doları sene başında 20'den hesapladı, muhasebeleştirdi, sonra dolar 30'a çıktı, bir daha muhasebeleştirdi, arada bir fark çıkıyor ama oradaki döviz KKM'lerdeki Merkez Bankasının veya Hazinesin taahhüdü dolara dolar. Yani ben 100 bin dolar getirdim, 100 bin dolarımı taahhüt ediyor, dolayısıyla bana onu çıkacağım zaman dolar olarak veriyor. Bu anlamda oradaki 830'un içerisindeki bu kur farkından yani KKM'deki muhasebeleştirmeden kaynaklanan miktar ne kadar, zarar ne kadar? Bir de TL'ye verdiğimiz bir KKM taahhüdü var -tamam, o ayrı bir şey- o ne kadar? Yani bu 830'un içindeki ayrımı yapmak mümkün mü?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Şimdi, o kırılımı şu anda bilmiyorum, daha sonra dönebiliriz ama tabii, burada gerçekleşen zarar yani muhasebesel kısmı dediğiniz gibi nereye döndüğüyle de alakalı yani 100 dolara 100 dolar verdiğimizde...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Siz Türk lirasına dönmek isterseniz Türk lirası üzerinden bir fark da ödüyoruz. Dolayısıyla muhasebesel olarak da dolara döndüğünüzde aynı hesap yapılıyor ama dediğiniz kırılım yani ne kadarı TL KKM, ne kadarı döviz dönüşümlü, onu şu anda bilmiyorum, daha sonra dönebiliriz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Peki, onu biz alırız sizden, gönderirler bize.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bir de o döviz öyle durmuyor ki o dövizini satıyor, sonra alırken daha pahalı alıyor yani onu sanki... Hep negatif seviyelerde olduğunuzu düşündüğünüz zaman. Sadece muhasebe de değil, orada bir zarar var.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Burada tabii, önemli olan bu paranın nasıl ödeneceği. Parayı basıp ödüyoruz, siz enflasyonu kontrol etmekle yükümlüsünüz.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN – Tabii, bu ödemeler -zaten enflasyon raporlarında da söyledik- ciddi anlamda likidite fazlasına sebep oluyor yani gösterdiğim grafikte hatırlarsanız, bilmiyorum, işte haziran sonrasında yaşanan bir artış var likiditede bu KKM ödemelerinden kaynaklı. Bu konuda, dediğim gibi, 143 milyardan 70 milyarın altına indik, bundan sonra da yılın geri kalan kısmında da daha hızlı olacağını düşünüyoruz.

Değerleme hesabıyla ilgili bir soru vardı, onu da atlamış oldum ama onu da cevaplayayım. Şimdi yani bizim kanunumuz gereği, 61’inci maddesinde bilançonun aktif ve pasifinde yabancı para ve varlık ve yükümlülükler var ve altın da var tabii, bunların değerlemesi sonucu bir fark oluşabiliyor yani altınımız varsa bu değeri arttığında bize pozitif katkı verirken döviz pozisyonunda eğer açıktaysak bunun arttığını da bize negatif olarak yazıyor. Biz bunu değerlendirme hesabında izliyoruz; gerçekleşen bir zarar değil, işlem olunca gerçekleşiyor. Değerleme hesabının değişim göstergesi lehte ve aleyhte de olabilir dediğim gibi. Bankamızın hedefleri doğrultusunda gerçekleştirilen bu işlemler sonucunda oluyor yani yabancı para ve altın alım satım işlemleri rezerv politikası kapsamında. Bununla ilgili detaylı açıklamaları zaten, dediğim gibi, 2023 Yılı Faaliyet Raporu’nda yaptık.

CEVDET AKAY (Karabük) – 2021’den bu yana hep aleyhte değil mi Başkanım?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN – Artarak o kümülatif gidiyor. Evet diyeceğim yani muhtemelen öyle olabilir.

CEVDET AKAY (Karabük) – Bilançolarda öyle. Şimdi 920 milyar mesela.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN – Olabilir. Döviz açık pozisyonunda olduğunuz zaman kurdaki artış negatif yazıyor, bundan kaynaklıdır diye düşünüyorum.

Birkaç farklı konu olarak onları da söyleyeyim. Dijital Türk lirasıyla ilgili -Sayın Türel sormuştu, evet- şimdi bu süreç 3 fazdan oluşacak şekilde yapılırken dizayn edilmiş. 1’inci faz başarıyla tamamladık, bunun raporu zaten ocak ayında yayınlandı. Bu 1’inci faz işte Türk lirasının, dijital Türk lirasının kullanım senaryoları ve mimarisine dair bir fazdı. Buna dair gereksinimler belirlendi, teknolojik boyutta çalışmalar yapıldı. 2’nci faz çalışmaları da başladı, bu kapsamda 2024 yılı sonuna kadar dijital Türk lirasının iktisadi, hukuki ve güvenlik boyutlarını kapsamlı olarak ele alıyoruz. Akıllı ödemeler ve çevrim dışı ödemeler hususu var. Bu alanlarda çalışmaları ilerleterek donanım seçenekleri üzerinde çalışacağız. 3’üncü fazda da dijital Türk lirasının aslında işte bu altyapı, hukuki altyapı oluşturulduktan sonra yaygınlaşması denenecek. Şimdi, tüm bu çalışmalar dinamik süreçler içeriyor. Dolayısıyla tam bir tarih vermek zor ama dediğim gibi, 1’inci fazı bitirdik, 2’nci fazda hızlı bir şekilde ilerlemeye gayret ediyoruz.

Evet, bir de vatandaşların döviz yönelmesini önlemek adına -Sayın Güneş, siz söylemiştiniz- dövizle eşit dijital Türk parası konusu. Şimdi, dijital Türk lirası projesi Türk lirasının tüm süreçlerde dijitalleştirilmesi projesidir, budur yani aynı paranın dijital versiyonu gibi düşünebiliriz. Yeni bir yatırım aracı olarak değildir yani amacı bu değildir. Dijital Türk lirasının farklı bir para birimi olmadığını tekrar söyledim ama bir daha söylemek istiyorum. Dolayısıyla değer olarak Türk lirasıyla aynı olacak, bizim çalışmalarımız bu yönde. Türk lirasının değeri de genel olarak -sadece dijital değil, genel olarak değeri de- tabii, bankamızın esas faaliyeti kapsamında sürekli olarak değerlendiriliyor ve finansal istikrar kapsamında buna gerekli gördüğümüz politikaları uygulamaktayız.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Döviz mevduatını nasıl dağıtacaksınız?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN – Döviz mevduatını, Türk lirasına olan güven arttıkça...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Almanya’da böyle bir örnek var mı mesela? Alman vatandaşı gidip başka ülkelerin para birimlerine mevduat açabilir mi?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN – Şimdi, Almanya’da da tarihsel olarak baktığımızda, enflasyonun çok yüksek olduğu dönemlerde farklı yani daha zor... Bakın, birçok gelişmiş ülkede daha zor, yabancı para biriminde hesap açmak daha zor ama -ben Amerika’yı daha çok biliyorum, Almanya’yı bilmiyorum- açabiliyorsunuz, yasak değil fakat daha zor; bu bir gerçek. Bu ayrı bir mesele ama sonuç olarak Türk lirasına kalıcı geçiş istiyorsak... Çünkü dolarizasyon önemli bir problem, birçok açıdan önemli problem; parasal aktarım açısından da önemli problem, enflasyon açısından da önemli problem, cari açığın finansmanı vesaire açısından da önemli bir problem; o konuda aynı fikirdeyiz. Bunun için de en önemli şey fiyat istikrarının sağlanması ve sürdürülmesidir. Dolarizasyonun düşük olduğu dönemlere yani Türk lirasına rağbetin fazla olduğu dönemlere -ki o dönemde de döviz hesabı açmak kolaydı- baktığımızda, öne çıkan faktörün düşük enflasyon olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla, enflasyonu kalıcı bir şekilde tek hanelere düşürebilsek yine aynı günleri yakalayabileceğimizi düşünüyorum.

Rezerv artışıyla ilgili “Ne zamana kadar sürecek?” diye bir soru vardı. Bunu birkaç kez söyledik, rezervlere ilişkin bir seviye hedefimiz yok. Aslında kurla ilgili de benzer bir soru var da onu da burada söylemiş olayım, “38 hedefliyorsunuz.” gibi bir şey. Bizim kesinlikle bir kur hedefimiz yok, tahminimiz de bulunmuyor. Diğer kurumların, kuruluşların tahminleri söz konusudur ama rezerv seviyesine bakarken tabii ki uluslararası yeterlilik ölçütleri var; rezervin ithalata ve M2’ye oranı gibi. Şu anda bu oranlarda yeterli seviyedeyiz uluslararası standartlara göre fakat başka yeterlilik oranları da var, orada biraz daha aşağıdayız; bunları takip ediyoruz.

Rezerv yönetimi yaparken, dediğimiz gibi, ilk hedef enflasyonu düşürmek, en önemli hedef. Neden? Çünkü biz bunu kalıcı bir şekilde yapabilirsek rezerv problemi de ortadan kalkacak. Neden? Çünkü Türk lirasına rağbet artacak, ithalat daha makul seviyelere gelecek, cari açık daha makul seviyelere gelecek, belki cari fazla bile vereceğiz; bu durumda rezerv problemi ortadan kalkacak. Dolayısıyla ilk hedef, rezerv görünümünde ve cari açıkta kalıcı iyileşme için enflasyonu düşürmek. Bu beklentiler düzeldiğinde bunun olacağını zaten söyleyebiliriz. Baktığımızda da zaten sıkılaşıma dönemlerinde -sunumumda göstermiştim, grafiklerde- cari açık hep iyileşiyor.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Kâr enflasyonu?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN – Kâr enflasyonu... Teşekkür ederim.

Şimdi, bu son dönemde ortaya çıkan bir konu, oldukça çok da tartışılıyor. Biz de hem kendi bünyemizde değerlendiriyoruz hem de bu konuda yapılan diğer çalışmaları yakından takip ediyoruz. Şimdi sizin ya da bu konudan bahseden diğer sayın vekillerimizin tasvirlerine bakacak olursak sorunun fiyatlama davranışlarındaki bozulma olduğunu görüyoruz. Bu da aslında, talebin yüksek olmasıyla alakalı bir durum, tamamen alakasız değil. Dolayısıyla enflasyon kâr enflasyonu kaynaklı da olsa buradan çıkacak sonuç “Para politikasına gerek yoktur.” demek değildir, onu söyleyeyim. Bizim açımızdan, kâr enflasyonu olabilir, belki bir rolü vardır, bunu incelemek lazım, inceliyoruz. Net bir görünüm... Kâr konusunda “mark up”ları tahmin etmek için biraz geriden geliyor veriler; 2023’e yönelik şu anda bir tahminimiz yok, 2022 için de sınırlı bir etkisi olduğunu düşünüyoruz ama bu demek

değildir ki para politikasına gerek yok. Bizi ilgilendiren kısmı da bu, bizim parasal sıkılaşma yapmamız gerekiyor, parasal sıkılaşmayla birlikte fiyatlama davranışları düzelince zaten kâr konusu da daha makul seviyelere inecektir diye düşünüyorum.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) – Sermayenin vergilendirilmesi gibi bir şey sormuştum.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Vergilendirme konuları Hazine ve Maliye Bakanlığının yetki ve sorumluluğunda. Dolayısıyla bizim bu konuda bir görüşümüz yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bitirdiniz sanırım Sayın Başkan?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Çok kısa bir soru sorabilir miyim? Bu sorulmadı da.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şu an tedavüldeki paralarla alakalı, banknotlarla alakalı yani 500 liralık, 1.000 liralık banknotların çıkacağı konusunda... Artık ihtiyaç hâline geldi mi, gelmedi mi? ATM’lerde para yetiştiriyor. Bir insan geldiği zaman, 2 bin lira, 3 bin lira para çektiği zaman ATM’ler devamlı boşalıyor. Bir de şöyle bir oran var mı? Tedavüldeki 200 liralık banknotların toplam tutarının tedavüldeki bütün para tutarıyla alakalı bir oran var mıdır ve bu oranlar geçildi mi, geçilmedi mi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, evet, kamuoyunun merak ettiği bir soru.

Buyurun.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Teşekkür ederim.

Bu kapsamda, kupür kompozisyonunu sizin dediğiniz şekilde ve farklı göstergelerle yakından takip ediyoruz. Üst banknota ihtiyaç olup olmadığı teknik analizler sonucunda ortaya çıkıyor, bu konuda birimlerimiz çalışıyor, incelemelerimiz devam ediyor. Bir karar verildiğinde, bu, kamuoyuyla şeffaflık çerçevesinde paylaşılacaktır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, Merkez Bankası her konuda araştırma yapıyor, bununla alakalı Komisyon ihtiyatla soruyor yani diyor: “Hâlâ bitmedi mi araştırma?” Ekimde nasılsa buluşacağız, o zamana kadar...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Şöyle: Şu an herhâlde tedavüldeki paranın yüzde 60’ı falan, belki daha büyük bir kısmı 200 liralık banknot. Burada bunun mutlaka rasyonel bir oranı vardır diye düşünüyorum, teknik olarak o kadar bilgiye sahip değilim ama bir rasyonel oran vardır; bu oran aşılmış mıdır, bu ihtiyaç mıdır? Yani, siz buna cevap verebilirsiniz “Teknik olarak oran budur, biz de bu oranı aştık.” diyebilirsiniz. Zaten açıklayınca biz de haberdar olacağız yani onda bir sıkıntı olmaz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakırlioğlu sorusunu sormuştum, Sayın Merkez Bankası Başkanı cevap verdi; teknik analiz yapıyorlarmış.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Bir soru, bilmediğim bir konu, gerçekten bilmiyorum, basından okudum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ovaklı, mikrofonunuzu açtım, kayıtlara girsin.

Buyurun.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Kayıtlara girsin.

Okuduğum kadarıyla, Merkez Bankasına ait 726 ton altının varlığından söz edilmiş ve buradan da 150,6 tonluk kısmının İngiltere Merkez Bankasında olduğu söylenmiş yani bunun 541 tonluk kısmı borsadaymış. Doğru mu bunlar? Neden İngiltere Merkez Bankasında, anlamak için sordum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Ne kadarı Londra’da, şu anda onu tam olarak ezbere bilmiyorum; o yüzden teknik bir cevap veremeyeceğim. Merkez Bankası rezerv işlemleri gereğince bu tarz işler yapabilmektedir. Çeşitli merkez bankaları altınlarını farklı bankalarda tutarlar; mesela, FED’in binasında, New York’ta birçok farklı ülkenin altınları bulunmaktadır, bu farklı ülkeler tarafından da yaygın bir uygulama ve bu altınlar çeşitli işlemler kapsamında, rezerv işlemleri kapsamında kullanılabilir.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Verilen borçla ilişkisi var mı?

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Hangi borçtan bahsediyorsunuz, bilmiyorum.

TAHSİN OCAKLI (Rize) – Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bozdağ, son soru da sizden gelsin.

Buyurun.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) – Tekrar sormak istiyorum çünkü gazeteler mi yanlış anlamışlar acaba: Oksijen ve Yeni Arayışta haber yapılmış. Aslında, şubat ayında, yılın ilk enflasyon raporu toplantısındaki açıklamanızda geçiyor. Eğer değilse, gazeteler, basın yanlış anlamış gibi çünkü orada bahsettiğiniz konu itibarıyla “Enflasyonda bir numaralı risk asgari ücret artışı” diye başlık atmışlar sizin sözlerinizden dolayı.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – O toplantıda ben bazı şeyler söyledim, hemen, bir saat sonra öyle başlıklar oldu ki ben bunları söyledim mi diye şaşırdım. Dolayısıyla bunu da bu kapsamda değerlendiriyorum; o şekilde bir ifadem olmadı, onu çok net bir şekilde söyleyeyim. Asgari ücret konusu...

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) – Telefonuma yazdıktan sonra yağmaya başladı da birçok gazete, basın böyle anlamış, böyle yansıtmışlar, başlıklar da bu şekilde; bilginize sunayım en azından.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Buyurun Sayın Akay.

CEVDET AKAY (Karabük) – Başkanım, bir soru sormuştum takipteki alacaklarla ilgili, 47 milyar 18 milyon, hani karşılık ayrılan. O niçin tahsil edilemedi, o konuda bilgi var mı acaba?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkan, buyurun.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Hangi alacaklar?

CEVDET AKAY (Karabük) – Takipteki alacaklar, kanuni takipteki alacaklara karşılık ayırmış 47 milyar 18 milyon.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN – Buna biz yazılı cevap verelim, olur mu? Şimdi bilmiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, Sayın Merkez Bankası Başkanına ve ekibine teşekkür ediyoruz. Kendisi bizim sorularımıza cevap verdi -çok fazla değil- birkaç soruyla alakalı yazılı cevap vereceklerini ifade ettiler. Biz bunları takip ediyoruz Sayın Başkan, ekibinizle, hafta bitmeden teknik arkadaşlar onları hazırlayıp gönderirlerse biz de milletvekillerimize göndermiş oluruz.

Çok teşekkür ediyorum.

Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 18.30

